Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

нэй 1921 оной риин 21-һээ гарана | № 264 (16787) | 1984 оной ноябриин 17, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

Ерэхэ жэл олохон талаараа юрэ бусын жэл болохо юм. Энэмнай КПСС-эй XXVII съездэдэ эдэбхитэйгээр бэлдэлгын жэл, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойн жэл болохо байна. Шэнэ жэлдэ бидэнэй бэелүүлжэ байһан ехэ хүдэлмэриин эдэ бүгэдын политическэ онсо шухала удха шанартай байһаниинь элитэ. Энэ табан жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхэ, арбан хоёрдохи табан жэлдэ һайн, бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха талаар бүхы хүсэнүүдые элсүүлгын һүлдэ доро тэрэ үнгэрхэ ёһотой.

К. У. ЧЕРНЕНКО.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

С-эй ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани боложо, а республиканудай Компартинуудай ЦК-нуудай нэгэ секретарьнар хабаадаһан байгаа. СССР-эй Экономическа социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэбэй ба СССР-рэнэй бюджедэй проектнүүдые заседани дээрэ хаража СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. в энэ асуудалаар элидхэл хээ.

эн нэгэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэбэй проүүлэй үедэ экономикодо ушаржа байһан һайн хубилалые батадхан хүгжөөхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна Н. А. Тихоновэй хэһэн элидхэл соо, хэлэгдэһэн үгэнүүд тэмдэглэгдээ. Ниитэ экономическа үрэ дүнгүүдээр й ажахые хүгжөөлгын энэ табан жэлэй үнгэрһэн жэл дундуур хэмжээнһээ бүри дээшээ хараа түсэбүүд дотор тодорхойлогдоһон байна. Энэ түсэб үйлэдбэхурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, тэрэниие техническэ та хангалгые һайжаруулха, продукциин шанарые али ор дээшэлүүлхэ, нөөсэнүүдые гүйсэд хэрэглэхэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай хүдэлмэридэ бүри ехэ эмхидхэл хангаха талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Хүн зоной ажабайдалай материальна ба соёлой хэмжээе улам дээшэлүүлхээр, гэр байрын болон социально-ажаһуудалай барилгые залан сэхээр хүгжөөхөөр хараалагдана. Гэхэтэй хамта арадай ажахын зарим һалбаринуудай, нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай хүдэлмэридэ дутуу дунданууд ушаржа байна, тэдэниие дары түргөөр усадхалгада анхаралаа хандуулха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Нүхэр К. У. Черненко заседани дээрэ дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ. Тэрэнэй хэлэһэн үгэ соохи захяа заабаринуудые, тобшололнуудые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро гүйсэд һайшаагаад, тэдэниие партийна, гүрэнэй ба ажахын бүхы органуудай, ниитын эмхинүүдэй болон ажалша коллективүүдэй ажал ябуулгын үндэһэ һуурида табиха шухала гэжэ тоолоһон байгаа. Нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ хэблэлдэ толилогдохо.

Дээрэһээ доро хүрэтэр үйлэдбэриин бүхы шатануудта ажахые һайнаар эрхилхын түлөө олоной хабаадалгатай хүдэлөөе дэлгэрүүлхэ гэһэн зорилго табигдана. Тиихэдээ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, ажалай, материальна ба мүнгэн һангай нөөсэнүүдые арьбалалгада, бүтээн гаргагдаһан продукциин шанарые һайжаруулгада, эрдэм, техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ, ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулха талаар тусхай шэглэлтэй хүдэлмэриие үргэлжэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Ажахыгаа һайнаар эрхилһэнэй ашаар предприятинуудай, областьнуудай, хизаарнуудай ба республиканудай түсэбһөө гадуур алмалта арьбалалта хэлгын жаса байгуулха тухай ороной түрүү коллективүүдэй гаргаһан үүсхэлые ЦК-гай Политбюро һайшаагаа. Энэ жаса ажалша коллективүүдэй социальна эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ, нэн түрүүн хүн зониие медицинскэ талаарнь хангалгые һайжаруулгада гаргашалагдаха зэргэтэй. СССР-эй Министрнүүдэй Совет болон ВЦСПС эдэ жасануудые бүридлүүлгын, хэрэглэлгын гурим тодорхойлхо байна.

1985 оной түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ, арбан нэгэдэхи табан жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулхыень союзна республиканудай Компартинуудай ЦК-нуудта, хизаарнуудай, областной, городской ба районно партийна комитедүүдтэ, эхин партийна организацинуудта; министерствэнүүд болон албан зургаануудта, совет, ажахын, профсоюзай ба комсомолой органуудта дурадхагдаа.

Гүрэнэй түсэбэй ба Гүрэнэй бюджедэй проектнүүдтэ хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ нүхэд Г. А. Алиев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, В. В. Щербицкий, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков хабаадаһан байгаа.

Зүбшэн хэлсэлгые хараада абажа, СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэбэй, СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые Политбюро гол түлэб һайшааба. Эдэ проектнүүдые СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табихыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ дурадхагдаа.

Гүрэнэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхын, ажалдаа үндэр ехэ амжалтануудые туйлажа, манай ленинскэ партиин XXVII съездые угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсохо уряатайгаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюро ороной коммунистнуудта, бүхы ажалшадта хандаба.

ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЫЕ ЭРХИМ ҺАЙНААР ТҮГЭСХЭХЭ, ЭКОНОМИКЫН ЭРШЭ ТҮГЭС ХҮГЖЭЛТЫЕ ХУРДАДХАХА

Нүхэр К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэһэн үгэ

дүүд!

онoй түсэбэй болон жедэй проектнүүдые мүр КПСС-эй ЦК-гай Политой заседани дээрэ зүбэлсэжэ байнабди. Ерэхэ олохон талаараа юрэ бужэл болохо юм. Энэмнай эй XXVII съездэдэ эдэбээр бэлдэлгын жэл, Эсэоноо хамгаалгын Агууайнда совет арадай туй Илалтын 40 жэлэй ойн болохо байна. Шэнэ жэлдэ эй бэелүүлхэ ехэ хүриин эдэ бүгэдын полиэ онсо шухала удха тай байһаниинь эли Энэ табан жэлые амтайгаар түгэсхэхэ, арбан дохи табан жэлдэ һайн, бэхи үндэһэ һуури бай талаар бүхы хүсэнүүдые гын һүлдэ доро тэрэ хэ ёһотой.

һээ 1985 оной түсэбэй бюджедэй проектнүү бэлдэлгынь бага бэшэ хү оролдолгонуудые эриһэ ойлгосотой ааб даа. һалбаринуудай ажалша тивүүд, нютагай пар, совет болон ажахын үүд, министерствэнүүд ба зургаанууд. Эсэстээ Гос Финансын министерство дэ эдэбхитэйгээр хабаа байгаа. Эдэ проектнүүд эй Министрнүүдэй Со арадай ажахые хүтэлые нарижуулан һайжа, ашаг үрыень дээшэ талаар Политбюрогой сида наринаар зүбшэн дэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Поро эдэ документнүүдые хэлсэхэ, онсо шухала иинь юуб гэхэдэ, ерэхэ экономическа ба соци зорилгонуудые шиид харгы замуудые тодор болоно.

бэй болон бюджедэй нүүдые табихадаа, ма туйлалтануудые, мүн дутуу нуудые хараада абаха ай болоһомнай элитэ. —1982 онуудта зарим шалтагаануудһаа боложо, ажахые хүгжөөлгын дэлисын хараалагдаһан зарим тэды доогуур бай мэдээжэ. Бодото бай зүбөөр сэгнэжэ, дутуу нуудые усадхаха, эконо хүгжөөхэ талаар шэгдэһэн нүлөө ехэтэй хэмүүдые парти хараалаа. микомнай бүри хурдан нөөр хүгжөөгдэнэ гэжэ сэдьхэлээ ханангяар лэжэ болоно. **Һүүлэй хо жэлэй турша соо арадай н бүхы шахуу һалбари ай хүдэлмэридэ һайн хуалтанууд туйлагдаһан байна.**

ээнь, промышленнос абажа харая. 1983—1984 тэрэнэй продукциин й дунда зэргын ургалга миллиард түхэригтэ хүрэхэ гү, али табан жэлэй түын хоёр жэлэйхитэй са, 1,5 дахин дээшэлхэ. Хүдөө ажахыда яһала баяр түрүүлмэ хубилан уд болоо. КПСС-эй ЦК-гай рийн пленум дээрэ гэ тухай дэлгэрэнгыгээр дээ һэн. Түмэр замай спортын хэды ехэ бэр түбэгүүдые ушаруул байһыень бидэ бултадаа һананабди. Мүнөө тэрэ хүдэлмэри һайжаруулаг байна, ушар иимэһээ энэ риин ажал хэрэгүүд адаашье амжалтатайгаар лагдаха аабза гээд най болоно. Ёһотойл бү арадай барилга болохо -Амарай бүхы түмэр р хүдэлмэриин хүдэлөөе һоо урид нээлгэ элитэ үйлэ хэрэг болоһон бай юм.

Нүхэдүүд, эдэ бүхы хубилалтануудай совет хүнүүдэй һуудал байдалда һайнаар нүлөөлһэниинь, хүн зоной бодото олзо доход хурдан түргэнөөр дээшэлүүлһэниинь тон шухала бшуу. Энэ хадаа партиин экономическа политикын, тэрэнэй тодорхойлһон хараа шугамай зүб байлгын гол эрхэ нүхэсэл болоно. Эдэ бүхы туйлалтануудай арадай ажахын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанарые һайжаруулгада үндэһэлдэг байһаниинь баяр түрүүлнэ.

Ямар юумэн иимэ үрэ дүнгүүдые туйлаха арга олгооб? Нэн түрүүн энэмнай түбтэ, нютаг нютагуудта ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилхэ талаар партийна организацинуудай, совет болон гүрэнэй органуудай бүри тусхай зорилготой, бодото хүдэлмэри ябуулһанай ашаар туйлагдаа гэжэ һананаб.

Ажахые хүгжөөлгын шиидхэхы һалбаринуудта ушардаг гээгдэлые усадхахын, тодорхойлон хэлэбэл, дутуу дундануудые зайсуулхын тула эршэмтэй хэмжээнүүд абтажа, бэелүүлэгдэһэн байгаа, гээд саашадаа тэмдэглэлтэй.

Һалбари дотор, нютаг нютагуудта, предприятинуудта ажал хэрэгүүдэй ямараар ябуулагдажа байһанай түлөө бүхы шатын кадрнуудай эрилтэ, тэдэнэй харюусалга дээшэлүүлэгдээ, ажалай ба үйлэдбэриин журамые, эмхидхэлые бэхижүүлхэ, гурим журам тогтоохо хэмжээнүүд ехэ ашатай туһатай болгогдоо.

Нүхэдүүд, бүгэдэ арадай дэмжэһэнэй ашаар, партиин хараалһан хэмжээнүүдые халуунаар һайшааһан, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн ажалшадай үүсхэл эдэбхи гаргаһанай ашаар манай хүсэлэл оролдолгонуудай ехэ үүргэ нүлөө үзүүлһэниинь элитэ. Ажалай бүтээсэ түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй уряае ажалша коллективүүдэй хаа хаанагүй бүтэмжэтэй һайнаар һайшааһан ушарынь энээниие тодо хурсаар элирхэйлэн гэршэлнэ. Сэхыень хэлэхэдэ, эдэ даабаринууд хүнгэн бэшэ һэн. Гэбэшье диилэнхи олонхи предприятинууд абаһан үндэр уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Эгээл онсо шалгарһан ажалша коллективүүд, хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенциин түлөөлэгшэд—шэн габьяата ажалаараа манай Эхэ ороной хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ энэ горитой хубитаяа оруулһан бүхы хүнүүд эгээл үнэн зүрхэнэй баяр баясхаланда хүртэхэ ёһотой гэжэ һананаб.

Зүгөөр туйлаһанаараа сэдьхэлээ ханажа болохогүй. Һүүлэй үедэ би союзна республиканудай Компартинуудай ЦК-нуудай, партиин крайкомууд болон обкомуудай секретарьнартай хэдэ дахин уулзаһан байнаб. Түсэбүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай, туйлагдаһан амжалтанууд тухай эдэ нүхэдүүд хөөрэбэ. Гэхэтэй хамта зарим газарта туйлаһанаараа һанаагаа амарха, ажалайнгаа эршые һулаарулха ушар үзэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэгдээ. Иигэжэ һанаагаа амарха ёһогүйбди. Олохон предприятинуудай, үнгэрхэдөө зарим һалбаринуудай үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ тогтууритай арга олгоһон үрэ дүнгүүдые туйлажа шадаагүй байһыень, али бүхы талаар гээгдэлээ усадхаагүй байһыень таанад мэдэнэт. Продукциин номенклатурын талаар түсэбэй дүүргэлтэдэ энэ ушар хабаатай байна. Үйлэдбэриин хүсэнүүдые саг болзор сооонь ашаглалгада оруулалга мүнөө болотор хангагданагүй.

Тобшолбол, нүхэдүүд, урдамнай ехэ хүдэлмэри хүлеэнэ. Тиимэһээ гээгдэжэ ябагшад уняжагайржа байнгүй, дутагдалнуудаа зайсуулха, түсэбөө дүүргэгшэд түрүүшүүлые хүсэхэ, харин түрүүлжэ ябагшад эршээ һуларуулхагүй ёһотой гэжэ тодорхойгоор тэмдэглэхые хүсэнэб. Тиигэжэ хамтын оролдолго хэшээлээр **экономикодо туйлагдаһан һайн хубилалтанууд батадхагдахаһаа гадна улам арьбадхагдаха зэргэтэй.**

1985 оной түсэбэй проектые иимэ хараа шэглэлтэйгээр хаража үзэхэдөө, бүхы дээрээ тэрэ экономикын хүгжэлтые зүбөөр шэглүүлэн табина гэжэ хэлэжэ болоно. Экономическа шухала үрэ дүнгүүдэй ургалтын эршэ дэлисэ дүрбэн жэлэй дундуур хэмжээнһээ бүри ехээр тодорхойлогдоо. Энэнь хэдэ хэдэн гол шухала хараа шэглэлнүүдээр табан жэлэй даабаринуудай хэмжээндэ хүрэхэ арга олгохо байна.

Түсэб дотор ниитын үйлэдбэриие эршэ түгэсөөр хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулагдана. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэһээ национальна доходой бүхы шахуу ургалта, промышленна продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгын 95 процент абахаар хараалагдана. Энэнь юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, манай экономико арадай ажахыда ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар продукциин бүхы ургалтые туйлаха тиимэ шатада удаа дараалан хүргэхэ байна.

Түсэбэй проект дотор хараалагдаһан үрэ дүнгүүд гүнзэгыгөөр бодомжологдоо, нягта холбоотойгоор табигдаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Арадай ажахын һалбаринууд гол түлэб тэнсүүрилэгдэһэн байна.

Ороной индустриин хүсые саашаданъ хүгжөөхөөр хараалагдана. Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын һалбаринууд эрид хүгжөөгдэхэ байна. Урдынхидал мэтэ, газай промышленность, атомна элшэ хүсэн хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ юм. Гэбэшье нефть болон нүүрһэ олзоборилгые ехэдхэхэ шухала. Байгша ондо нефтьшэд болон нүүрһэшэдэй түсэбөөр хараалагдаһан даабаринуудаа үшөөл дүүргэжэ шадаагүй байһаниинь халагламаар. Үлэһэн саг соо эдэ һалбаринуудай гээгдэлые хүсэлдүүлжэ, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө тогтууритай һайнаар хүдэлхыень хангахын тула бүхы юумэ хэхэ хэрэгтэй.

1985 ондо металлургнууд харюусалгатай зорилгонуудые шиидхэхэ байна. Түсэбүүдэйнгээ дүүргэлтые таһалдалда оруулһанайнь түлөө тэдэниие **урдандаа нэгэитэ бэшэ шүүмжэлдэг һэмди. Мүнөө эндэ бэйе үзэшэ** зарим тэды хубилалта хэгдэжэ байна. Тиимэһээ нэн түрүүн металлай шанарые һайжаруулха, сортаментыень үргэдхэхэ тухай анхаралаа хандуулжа, энэ хубилалтые батадхаха хэрэгтэй.

Манай үе сагта экономикын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ машина бүтээлгын ямар ехэ үүргэ дүүргэдэг байһые сэгнэхэнь хүшэр бэрхэшээлтэй. Ерэхэ жэлэй түсэб дотор шэнэ түхэлэй машина, түхеэрэлгэ бүтээлгые түргэдхэхэ, оньһон техникын бата бэхи байлгые дээшэлүүлхэ тон зүб зорилго табигданхай. Эдэ хүнгэн бэшэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ гээшэ машина бүтээгшэдэй нангин уялга мүн.

Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэ партиин эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолго доро байдаг. Мүнөөнэй оньһон техникээр хүдөө ажахые, агропромышленна комплексын бүхы һалбаринуудые хангалга дээшэлүүлэгдэхэ юм. Хүдөө нютагуудта минеральна үтэгжүүлгэнүүдые эльгээлгэ ехэдхэгдэхэ. Ерээдүйн түсэбүүдые хараада абажа, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгые хүгжөөхэ талаар һомологдоһон мүнгэ зөөриие дээшэлүүлхэ тухай асуудалые үшөө дахин хаража үзэхөөр гээшэ аабза.

Капитальна барилга хадаа гол шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно. Эндэ ургатын үндэр ехэ түсэбүүд хараалагдана, материалнуудаар, машина түхеэрэлгэнүүдээр хангалгые һайжаруулха, нөөсэнүүдые үргэдхэхэ гэһэн зорилго табигдана. Энэ ушар барилгашадай жэгдэ бэшээр хүдэлхэ ябадалые зайсуулха, шанарыень һайжаруулха, түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ эхилхэ арга олгохо юм гээд найдажа болоно.

Түсэбэй социальна бүлэг тухай онсолон тогтожо хэлэхые хүсэнэб. Тэрэнэй ехэнхи үрэ дүнгүүдээр бидэ түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудай хэмжээндэ гараха байнабди. Энэ ушар хэрэглэмжын, байрын гэрнүүдые, һургуулинуудые, больницануудые, поликлиникэнүүдые, хүүгэдэй саадуудые, яслинуудые барилгын ниитын фонднуудые ехэдхэлгэдэ хабаатай байна. 1985 ондо хүн зоной бодото ашаг олзо 3,3 процентээр гэхэ гү, али үнгэрһэн дүрбэн жэлэй дундуур хэмжээнһээ нилээд дээшэлхэ юм. Промышленностиин «Б» бүлэгэй һалбаринуудые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгөөр эдэ даабаринуудые дүүргэлгэ батадхагдаха байна. Багшанарта, хүдөө ажахын зарим хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлһэниинь дээшэлүүлэгдэхэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта олгогдодог хүнгэлэлтэнүүдые үргэдхэхөөр, колхознигуудай болон, мүн арба гаран жэлэй урда тээ габьяата амаралтадаа гараһан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай пенсинүүдэй доодо шатын хэмжээнүүдые дээшэлүүлхээр хараалагдана. Бусад шухала хэмжээнүүд хараалагдаа, тэдэнэй дундаһаа һургуулиие хубилган шэнэлэлгые бэелүүлгэдэ хабаатай асуудалнуудые онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Гадаадын экономическа харилсаа холбоон тухай хэдэн үгэ хэлэе. Бүхы шэглэлнүүдээр, илангаяа СЭВ-эй гэшүүн **оронуудтай харилсаа холбоо хүгжөөхэ** талаар ехэ зорилгонууд проект дотор табигдана. Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай Экономическа зүблөөнэй шиидхэбэринүүдһээ, хэлсээнүүдһээ үндэһэлэн гараһан бүхы заабари зүбшэлнүүд гүйсэд хараада абтаһан байна. Энэмнай, нүхэдүүд, имагтал экономическа бэшэ, харин политическэ асуудал болоно. Абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгэй партийна, совет болон ажахын органуудай хиналта доро саг үргэлжэ байхыень туйлаха шухала.

Эсэсэй эсэстэ ороной өөрыгөө хамгаалха арга шадабариие бэхижүүлхэ эрилтэ хэрэглэмжэнүүд түсэб дотор үргэнөөр хараада абтаа. Империализмын ээрхэг түримхэй ябуулгануудай ургажа байһые социалис хани нэгэдэлтэ оронуудһаа тэрэнэй сэрэгэй бүлюу хүсэтэй болохо гэһэн һэдэлгэнүүдые юрэ хаража байха ёһогүйбди. Манай орон хэндэшье добтолхые бэлдэнэгүй. Энэнь ушар ёһо ойлгохо хүн бүхэндэ мэдээжэ. Гэбэшье совет хүнүүдэй амгалан тайбан ажалые сахижа, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэгые аршалжа, өөрыгөө хамгаалха хүсэеэ бэхижүүлхэ байнабди.

Тэдэ партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй захяа заабаринуудта зохилдуулагдана, һүүлэй жэлнүүдтэ манай ороной ажабайдалда болоһон шэнэ, һайн юумэн тэдээн дотор нэбтэрүүлэгдэнэ гэжэ түсэбэй болон бюджедэй проектнүүдые бүхы дээрэнь сэгнэхэдээ хэлэжэ болоно. Түсэбэй болон бюджедэй проектнүүдые һайшаажа, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин үзэмжэдэ табихыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ дурадхаха бүхы үндэһэ баримта манда бии гээ һаамни, нүхэдүүд зүбшөөхэ аабза гэжэ һананаб.

Бүхы хараалагдаһан түсэбые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар нарин нягта, залан сэхэ хүдэлмэри эмхидхэхэ гол зорилго табигдана. **Түсэб заабол дүүргэгдэхэ ёһотой,** харин арга боломжотой газарнуудта үлүүлэн дүүргэгдэхэ зэргэтэй гэһэн асуудал табигдана. Тиихэдээ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ даабаринуудаа дүүргэхын тула горитой ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха хэрэгтэй. Хүдэлмэриие тогтууритай һайнаар ябуулха, продукци эльгээхэ талаар договорой баталһан уялгануудаа наринаар сахиха шухала. Һүүлэй хоёр жэлэй турша соо эндэ ажал хэрэгнай зарим тэды һайжаруулагдаа гэжэ хэлэлтэй. Гэбэшье договорнуудые хаа хаанагүй гүйсэд дүүргэхэ гэһэн зорилго табигдана. Һалбари бүхэнэй, предприяти бүхэнэй өөрын зорилготой, өөрын тусхай шэнжэтэй байһаниинь элитэ. Гэбэшье манай үе сагта бүхы һалбаринуудай, бүхы предприятинуудай хүдэлмэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, ажахыгаа һайнаар эрхилхэ, нөөсэнүүдые үрэ түгэсөөр хэрэглэхэ, һайн үрэ дүнгүүдтэйгээр ажаллаха гэһэн ниитын зорилго бии. Ондоогоор хэлэбэл, **ажахыгаа һайнаар эрхилхэ.** Бүхы хүдэлмэреэ бүри үндэр дээдэ хэмжээндэ гаргаха, үйлэдбэриин бүхы ажалаа нарижуулан һайжаруулха гээшэ энэ хэрэгтэй онсо өөрсэ шэнжэ шанарынь болоно.

Олониитын зохёохы үүсхэл **эдэбхиие хүгжөөхын тула экономическа** ба эмхидхэлэй шухала эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха тухай анхаралаа хандуулха хэрэгтэй. Энэ зорилгые бодотоор бэелүүлхын тула хүдэлмэришэн болон колхозник, инженер болон экономист, эрдэмтэ болон ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсэеэ элсүүлхэ зэргэтэй.

«Экономическа урган хүгжэлтын эрхэ нүхэсэл хадаа... ажалшадай журам дээшэлүүлгэ, һайнаар хүдэлхэ шадабари, ажалай һубэлгэн ба эршэ түгэс ябуулга, тэрэниие һайнаар эмхидэлгэ» болоно гэһэн В. И. Ленинэй үгэнүүдые һануулха дуран хүрэнэ. В. И. Ленин, ажалшадта хандахадаа, бидэ бүхы юумэеэ наринаар тоолохо ёһотойбди, хүн бүхэн гамтай нарин байжа һураха ёһотой гэжэ хэлээ бэлэй.

Имагтал иимээр, гансал иимээр **бүхы ажалша коллективүүдэй, бүхы предприяти болон һалбаринуудай хүдэлмэри эмхидхэгдэхэ** ушартай.

Материальна нөөсэнүүдые алмаха гээшэ ажал ябуулгын үргэн ехэ арга боломжо болоно ха юм. Гамтай нарин ээзэн байха, эгээл ехэ арьбалалта туйлахын түлөө тэмсэхэ гээшэ — энэмнайл түрүүшын ээлжээнэй зорилго мүн. Мүнөө үедэ арьбалалта алмалалтада хандалга залан сэхэ, тад ондоо байха ёһотой гэжэ хэлэхые хүсэнэб. Харин урдань ямар байгаа гээшэб? Алмалта арьбалалта хадаа урдань улам ургажа байгаа, барагдашагүй шэнгеэр һанагдадаг, нөөсэнүүдэй ямар бэ даа нэгэ туһа нэмэри шэнги тоологдодог байгаа. Мүнөө байдалнай үндэһөөрөө хубилаа, тиимэһээ бидэ нөөсэнүүдэй таһалгаряагүй ехэ бололгодо ехээр найдаха ёһогүйбди. Манай энэ үедэ имагтал арьбалалта алмалта хадаа үйлэдбэриин ургалта хангаха шухалын шухала эшэ үндэһэн болоно бшуу.

1985 ондо түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдэй ба хара түмэрэй прокадай талаар арадай ажахын нэмэлтэ хэрэглэмжэ 60 процент шахуугаар тэдэниие алмаһанай ашаар хангагдаха байна. Бусад түхэлэй түүхэй эд ба материалнуудые алмаха талаар нилээд шанга даабаринууд тогтоогдонхой. Имагтал түсэбөөр хараалагдаһан гаргашын нормонуудые наринаар сахиһанай ашаар лэ түсэбтэ даабаринууд дүүргэгдэхэ гэжэ эндэһээ эли тодо болоно ха юм. Имагтал тиимэһээ министерствэнүүд, үйлэдбэриин коллективүүд материальна гаргашануудые доошолуулха даабаринуудай зарим ушарта дүүргэгдэдэггүй байһан урдахи жэлнүүдэй алдуу эндүүнүүдһээ тобшолол, һургаал абаха ёһотой. Алмалта арьбалалтын талаар бодото ябуулгануудай тодо һонор түсэб предприяти бүхэндэ зохёон найруулагдаһан, тэрэнэй дүүргэлтын хойноһоо шанга хиналта табигдаһан байха ёһотой.

Арьбалалтын түлөө тэмсэлэй гансашье үйлэдбэридэ бэшэ, харин манай байдалай бусад һалбаринуудта, тэрэ тоодо һуудал байдалдашье, ябуулагдажа байһаниинь эли гээшэ. Юуб гэхэдэ, түлишэ болон электрын элшэ хүсэнэй табанай нэгэ хубинь ажаһуудалай хэрэглэмжэдэ гаргашалагдана, тиимэһээ тэдэниие бүри гамтайгаар хэрэглэхэ ушартай.

Түсэбһөө гадуур алмалтын фонд предприяти, область, хизаар, республика бүхэндэ байгуулха гэһэн Москвагай, Украинын, Ураалай түрүү коллективүүдэй үүсхэл тухай нүхэдүүд мэдэнэ ёһотойт. Энэ үүсхэл ехэ аша туһатай, манай сагай эрилтэдэ харюусана гэжэ һананаб, тиимэһээ тэрэниие дэмжэхэ ушартай. Жэшээнь, юундэ энэ хэрэгтэ иигээд хандажа болохогүйб: түрүү предприятинуудай жэшээгээр ажалша коллектив бүхэн өөһэдынгөө урда иимэ зорилго табиха ушартай: **жэл соо хоёр үдэрын алмаһан материал, түүхэй эд болон түлишэ хэрэглэмжэ хүдэлхэ.**

Энэ хадаа продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха, нормоһоо гадуур байлгадаг элдэб янзын нөөсэнүүдые бага болгохо, үйлэдбэридэ хабаагүй гаргашануудые хороохо харгы замуудые нютаг нютагта бүри тодорхойгоор, эршэмтэйгээр бэдэрхэ ябадалда эхи табиха байна бшуу. Энэ хүдэлмэри бригада болон хүдэлмэриин газарнуудта арьбалалгын хубиин тоосоо нэбтэрүүлгээр батадхагдаха байгаа ха юм. Тиигэжэ эдэ бүхы асуудалнууд ажалша коллективүүдэй социалис уялганууд дотор элирхэйлэгдэхэ байһаниинь эли болоно бшуу.

Энэ фондын мүнгэ зөөриие социальна хэрэглэмжэнүүдтэ, нэн түрүүн, хүн зоной медицинскэ хангалга һайжаруулгада зорюулха гэһэн нүхэр В. В. Щербицкиин болон бусад нүхэдэй дурадхал һайшаан дэмжэхээр байна.

Ажалые гамтай зүбөөр хэрэглэлгэдэ, тэдэнэй бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй. Хүдэлмэришэд яажа ажал дээрэ хубаарилагданаб, тэдэнэй ажалай онол арганууд хэр ашаг үрэтэй гээшэб, ажалай час бүхэн яажа хэрэглэгдэнэб гэжэ гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэй. Энээндэ, жэшээнь, хүдэлмэришэнэй газарнуудай аттестаци үнгэргэхэ талаар зарим ажалша коллективүүдэй үүсхэл һайнаар харюусана бшуу. Энэ хүдэлмэридэ хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй өөһэдөө сэхэ хабаадаха гээшэ тон шухала удхатай.

Хүдэлмэриин газарнуудай аттестаци хэлгэ хадаа үйлэдбэриин хүсэ шадалые, машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэлгын түлөө тэмсэлтэй таһаршагүй холбоотой байха юм. Үнгэрһэн жэлнүүдэй үедэ хэдэн миллион совет хүнүүдэй ажалаар олдоһон айхабтар ехэ хүсэ шадал нөөсэлэгдэнхэй гээшэ. Тиимэһээ машина бүтээлгэдэ хүдэлмэриин үдэрэй туршада бүхы түхеэрэлгэнүүдэй 14 процентнь хүдэлхэгүй, гурбадахи ашаанай машинын рейстэ гараха ябадалтай саашадаа яашье эбсэжэ болохогүй байна ха юм. Энэмнай хүлисэшэгүй ээзэн буса ябадал, ниитын ажалые дэмы һалгаһан ушар болоно. Тиимэһээ предприяти бүхэндэхи байдалые нарин нягтаар хаража үзэхэ, бии байгаа хүсэ шадалаа һайнаар хэрэглэдэг болохые туйлаха зэргэтэй.

Таанадай мэдэһээр, партиин Центральна Комитет хүдэлмэриин газарнуудай аттестаци үнгэргэхэ ба тэдэниие тааруулан нарижуулха талаар Днепропетровско комбайнай заводой дүй дүршэлые һаяхан дэмжэһэн байна. Министерствэнүүд, нютагай партийна, совет болон профсоюзай органууд энэ шухала үүсхэлые хаа хаанагүй дэлгэрүүлхэ ёһотой болоно гээшэ.

Удаадахи асуудал. Ажахые гамтай зүбөөр эрхилхэ гээшэ **продукциин шанар саг үргэлжэ һайжаруулха** гэһэн удхатай. Шанарай түлөө тэмсэл хадаа ажалшан бүхэнэй тэрээндэ даалгагдаһан хэрэгые тон оролдосотойгоор дүүргэлгэһээ таһаршагүй гэжэ бултанда мэдээжэ.

1985 оной түсэб шанар дээшэлүүлхэ талаар шухала даабаринуудые харааланхай. Гэбэшье тэдэниие манай хэхэ юумэнэй эгээл доодо захын хэмжээн гэжэ тоолохо ёһотой.

Промышленностьдашье, бусад һалбаринуудташье продукциин шанарай байдал мүнөө үедэ һанаһанда хүрэнэгүй гэжэ нюуса нөөсэгүйгөөр хэлэлтэй. Металлопродукциин зарим зүйлнүүдэй шанарта ехэ гомдол ороно, зарим машина болон механизмууд шанар муутайгаар гаргагдана, үнгэ зүһэгүй, түргэн һалашадаг шэрэнүүдые химигүүд гаргана. Барилга дээрэшье хэрэгүүд һайн бэшэ гэжэ хэлэлтэй. Ороной бүхы барилгашадта хандаһан бэшэгэй авторнууд—гэр барилгын комбинадуудай бригадирнууд хүдэлмэришэн ёһоор, һэшхэлэй ёһоор хандаһан байха юм. Тэдэ, таанад һайн мэдэнэ ёһотойт, ашаглалгада оруулагдадаг гэр байрануудай шанарые эрид шууд һайжаруулха гэһэн уряатайгаар хандаа бэлэй. Тиимэһээ энэ бэшэгэй иимэ үргэн ехээр дэмжэгдэһэниинь, харин КПСС-эй Центральна Комитедэй тэрэниие дэмжэһэн тусхай тогтоол абаһаниинь миин ушар бэшэ.

Һалбаринуудай министерствэнүүд, түбэй экономическа албан зургаанууд шанар һайжаруулха талаар хүдэлмэриеэ найдамтай үндэһэ һуури дээрэ табиха ёһотой. Нэгэшье арга боломжо — мүнөөнэй техникэ болон технологи хэрэглэлгэшье, шэнэ эд хэрэгсэлнүүдые зохёон найруулжа, үйлэдбэрилэн гаргадаг болоһоной түлөө даамгай шагналнуудые тогтоолгошье, хуушарһан продукциин үнэ сэнгүүдһээ горитойхон хүнгэлэлтэ хэлгэшье, кадрнуудай мэргэжэл шадабари дээшэлүүлгэшье, бусад олон хэмжээ ябуулгануудшье — манай харааһаа алдагдаха ёһогүй. Продукциин технико-экономическа үрэ дүнгүүдые һайжаруулха талаар предприятиие урмашуулдаггүй, хуушарһан стандартнууд болон дүримүүдые хубилган шэнэлхэ ябадал түргэдхэхэ хэрэгтэй.

Эрдэм ба техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлгэ манай үе сагта ашаг үрэтэй хүгжэлтын үндэһэ һуури гэжэ мэдээтэй бшуу. Шэнэ түхэлэй машина болон түхеэрэлгэнүүдые байгуулха ба бүтээн гаргадаг болохо, түрүү технологиие нэбтэрүүлгын, продукци һэльбэн шэнэлэлгын хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ түсэбэй проектые шэглүүлхэ ябадалые һайн гэжэ сэгнэхэ зэргэтэй.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюуртай).

Нүхэр К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэhэн үгэ

(Түгэсхэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта).

Хэрбээ эрдэм ба техникын хүгжэлтын асуудалнуудые үри үргэн хэмжээтэйгээр хаража үзөө hаа, эндэхи hалбаринуудай хэрэгүүдэй байдал нилээд hанаа зобоодог байха юм. Ушар иимэhээ эрдэм-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые түргэдхэхэ, экономикын бүхы шатануудта [...]рэнийе хүтэлбэрилхэ ябадалые нарижуулан hайжаруулха асуудалнуудые КПСС-эй ЦК-гай ойрын Пленум дээрэ хаража үзэхэ хэрэгтэй гэжэ Политбюро мэдэрээ. Манай хүгжэлтын амин шухала энэ шэглэлдэ үндэhэн эрьелтэ хэ[...]ээр энэ Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэлдэхэ ёhотой.

Тиихэдэ **хүтэлбэрилгые, ажалай эрхилэлгын бүхы онол арганиудые нарижуулан hайжаруулха хэрэгые бидэ бүри эрмэлтэйгээр эрхилхэ ёhотойбди.** Табан министерствын предприятинуудай бээ даанги байдал болон харюусалгые дээшэлүүлхэ (?) туршалгаар энэ хүдэлмэриин эхин табигдаhан байна. Ерэхэ жэлдэ иимэ туршалгада союзна болон республиканска 21 министерство шөө оруулагдаха болоно. Тэрэнhээ гадна олон областьнуудай хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинууд шэнэ эрхэ байдалда оруулагдаха юм. Барилгын эмхинүүдэй ажал ябуулгые нарижуулан hайжаруулха, проектно-сметнэ хэрэгые hайжаруулха, объектнүүдые сагтань ашаглалгада оруулhанай түлөө барилгашадай материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ талаар дурадхалнууд бэлдэхэгдэжэ байнхай. Агропромышленна комплексын hалбаринуудай хоорондоо ашаг үрэтэйгөөр харилсаха шэнэ онол аргануудые мүн лэ харагдажа байна. Арадай ажахыда ажалай эмхидхэлэй болон түлбэриин хамтын түхэл маягуудые хэрэглэлгэ үргэдэнэ.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, арадай ажахые хүтэлбэрилгэ hайжаруулха хүдэлмэри үргэн хэмжээтэйгээр ябуулагдана гээшэ. Харин тэрэнэй аша нүлөөнь ехэнхи ушарта министерствэнүүд болон албан зургаануудай, ажахые хүтэлбэрилгын бүхы шатануудай ажал ябуулгын онол аргануудые нарижуулан hайжаруулгаhаа ехэтэ дулдыдаха байна бшуу. Тиимэhээ хүтэлбэрилгын аппарадые бага болгохо, үлүү тоосоонуудые, элдэб янзын саарhа бэшэлгэнүүдые хороохо хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэдэмнай аша туhатай байха гэжэ hанагдана.

Нүхэдүүд! Социальна хэрэглэмжэдэ мүнгэ зөөри ехээр hомолхо арга боломжотой болохын, хүн зоной hуудал байдалые түргөөр hайжаруулхын тулада экономикын хүгжэлтые хурдадхахын тула манай бүхы хүсэлэл оролдолгонууд эсэсэй эсэстэ шэглүүлэгдэдэг. Манай түсэбүүдшье иимэ зорилготой. Нэгэл иимэ асуудалда тогтохо хүсэлтэйб. **Хүн зониие промышленна эд бараагаар болон бусад тэдхэмжээр хангалгые** эрид шууд hайжаруулха хэрэгтэй. Ажэлшадай олзо доход жэлhээ жэлдэ ургана. Тиин манай обществодо энэньшье хуулита юм. Эрхим шанартай эд бараа—модно хубсаhа хунар ба гутал, мүнөөнэй найдамтай телевизорнүүд, холодильнигууд, техническэ талаараа түгэс гэрэй бусад хэрэгсэлнүүдые худалдан абагшадай бүри ехээр хэрэглэдэг болоhониинь баhал хуулита юм.

Харин эгээл иимэ эрхим шанартай эд бараан дуталдана. Эрилтэ хэрэглэмжын иимэ хубилалтада промышленность бэлэн бэшэ байшоо. Хүн зоной ехээр хэрэглэдэггүй эд бараа промышленность элбэг ехээр үйлэдбэрилhэн зандаа. Харин хүн зоной хэрэглэдэг hайн эд бараан үсөөн байна. Тиимэhээл зарим янзын продукци ехээр сугларжа, зариманиинь хомордоно гээшэ.

Худалдаа наймаанда hайн шанартай, илангаяа үхибүүдэй гуталнуудай дуталдадаг байhаниинь буруу тооложо гараhанhаа болоо бшуу. Мүнөө үедэ гуталай магазинуудай тагууд дээрэ гол түлэб зунай гуталай дүүрэн табяатай байхань болохотой гээшэ гү. Харин сезондо хэрэгтэй гутал худалдажа абахань хэсүү. Үйлэдбэрилхэдэ эгээл бэлэн аад, үдэр бүри тон хэрэгтэй эд хэрэгсэлнүүдэй магазинуудай тагууд дээрэhээ үгы болохо ушарнууд үсөөн бэшэ. СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын хүтэлбэрилэгшэд дэлгүүрэй хэрэг байдалые шэнжэлжэ шадаагүй, зарим шухала үйлэдбэринүүдые шэнэдхэн хубилгаха тухай hанаагаа табяагүй гэжэ эдэнь гэршэлнэ. Хүн зондо эд бараа бүтээн гаргадаг машина бүтээлгын олохон hалбаринуудые, мүн тэрэшэлэн худалдаа наймаанай эмхинүүдые зэмэлжэ болохо. Имагтал худалдаа наймаанда муу шанартай продукциин оролгодо найдамтай хаалта табиха, хэрэглэгшэдэй эрилтэнүүдые хаанашье, хэзээдэшье залан шууд аршалан хамгаалха зэргэтэй бшуу.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые болон ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгые hайжаруулха комплексно программа зохёон хараалха тухай шиидхэбэри Политбюро недондо жэлэй эсэстэ баталан абаа hэн. Эд бараа бүтээн гаргадаг ба хүн зониие хангадаг экономикын бүхы hалбаринууд болон шатануудай хурдан түргэн хүгжэлтые хангаха гэhэн манай партиин хараа бодол тон ойлгосотой. Энэ зорилгоор тэдэнэрэй техникые hэльбэн шэнэлхэ, түүхэй эдүүд болон материалнуудаар хангаха, хүн зондо hайн шанартай эд хэрэгсэлнүүдые элбэгээр гаргаха тухай хүдэлмэрилэгшэдэй хүсэлэл оролдолго шангадхаха шухала. Комплексно программа зохёохо хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ ба хинаха талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой комиссиие толгойлогшо нүхэр Г. А. Алиевай мэдээсэhэнэй ёhоор, программа зохеон табиха хүдэлмэри дүүрэнтэжэ байнхай. Тиин ойрын сагта тэрэ Политбюрогой үзэмжэдэ табигдаха байна.

Харин мүнөөнhөө эхилжэ, бүхы министерствэнүүд, предприятинууд болон нэгэдэлнүүдые илгадгүй эд бараа үйлэдбэрилгэдэ ба хүн зондо туhаламжа үзүүлгэдэ хабаадуулха хэрэгтэй. Эдэ асуудалнуудта тон шухала анхарал хандуулха, нютагай зургаануудта олгогдоhон үргэн арга боломжонууд болон эрхэнүүдые хэрэглэхэ, нөөсэнүүдые эзэн ёhоор ашаглан хэрэглэхэ, дэлгүүрые дуталдадаг эд хэрэгсэлнүүдээр шамдуу түргэнөөр элбэгжүүлхэ хэрэгтэй.

Нүхэдүүд! **Партиин зүгhөө экономикые хүтэлбэрилгын хэмжээе саашадань дээшэлүүлhэнhээ,** олониитын дунда партийно-политическэ хүдэлмэриие бүхы талаар шангадхаhанhаа ямаршье ехэ хэрэгэй амжалта сэхэ дулдыдадаг гээшэ. Эндэ хүтэлбэриин онол арга, мүнөөдэрэй эрилтэнүүдтэ тэрэнэй хэр тааранги байhаниинь тон шухала юм.

Район, предприяти бүхэнэй экономикын хэрэг байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, шухала болоhон асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ аргануудые саг үргэлжэ бэдэрхэ, кадрнуудые зүбөөр шэнэлэн табиха, анхаралтайгаар хүмүүжүүлхэ ба тэдэнэрhээ шангаар асууха хэрэгтэй. Партийна комитедүүдэй, совет ба ажахын зургаануудай бүхы ябуулгануудай, эмхидхэлэй ба идхан дэлгэрүүлхын бүхы хэмжээ ябуулгануудай саг болзортоо үндэhэ баримтатайгаар үнгэрэгдэдэг байлга хубилашагүй хуули болохо зэргэтэй.

Украинын, Белоруссиин, Литвагай, Грузиин Компартинуудай ЦК-нуудай, Москвагай горкомой, партиин Ленинградска, Калужска, Челябинска, Ульяновска болон бусад хэдэ хэдэн обкомуудай ажал ябуулгада иимэ хандаса өөрсэ шэнжэнь болоно. Тиимэhээ зааган газарнуудта түсэбүүдээ тогтууритайгаар дүүргэдэг, үйлэдбэриие эршэ түгэсөөр хүгжөөхэ талаар эли бодо дүнгүүдые түйладаг байhаниинь хуулита.

Харин партийна комитедүүдэй өөрынгөө эмхидхэхы үүргые дүүрэн хэмжээгээр хэрэглэдэггүй газарта үйлэдбэриие хүгжөөхэ, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэрэй үзүүлдэг нүлөөн hула байна. Тобшолон хэлэбэл, ЦК-гай секретариадта партиин Калининска обкомой тоосоое зүбшэн хэлсэлгэ энээниие харуулhан байгаа. Иимэрхүү дутуу дунданууды эрид шууд заhаха, хашан, урагшаа хүдэлсэгүй, ёhын тэдысэ ябадалые зайсуулха хэрэгтэй.

Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэбые жэншэдгүй дүүргэлгэдэ ажалша коллективүүдые элсүүлгэ партийна комитедүүдэй ажал ябуулгада шухала hуури эзэлхэ ёhотой. Манай хамтын зорилгонуудые ба предприяти, участок, ажалшан бүхэнэй зорилгонуудые хүчүүдтэ бүри ойлгосотойгоор тайлбарилха бүри, үйлэдбэриин дүнгүүд дээшэлнэ гэжэ ажабайдал харуулдаг.

Партийна эхин организацинуудта түшэглэхэ зуураа, хүнүүдэй ажалай, зохеохы эдэбхи үүсхэлые бодото хэрэгүүдтэ шэглүүлхэ шухала. Социалис мүрысөөн шэнги айхабтар ехэ эрхэ нүхэсэл дүүрэн хүсөөрөө хэрэглэгдэхэ ёhотой. Ажалша коллективүүдтэ тэрэниие ямараар эмхидхэhэнhээ, ямар түхэл маягуудые шэлэhэнhээ, мүрысөөнэй үрэ дүнгүүдые олониитэдэ хэр зэргээр мэдээжэ болгоhонhоо үйлэдбэриин дүнгүүд ехээр дулдыдадаг гээшэ.

Ниитэ дүнгүүдэй бараг hайн байхада, олон тоото предприятинуудай гээгдэжэ ябаха ушар үсөөн бэшэ дайралдадаг гэжэ нюуса бэшэ. Иимэ онсо өөрсэ жэшээ харуулая. Барилгын материалнуудай промышленностиин министерствын түрүү коллективүүд мүнөө жэлэй 9 hарада продукциин өөрынь үнэ сэнгые түсэбhөө гадуур 117 миллион түхэригөөр хорооhон байгаа. Зүгөөр 4-дэхи предприяти бүхэндэ шахуу түсэбөөр хараалагдаhан гаргашын хэмжээн нэгэн доро үлүүлэгдэhэн байна. Энэ шалтагаанаар министерство хоерhоо үлүү дахинаар бага алмалта, арьбалалта түйлаhан байна.

Түсэбөө арай шамай дүүргэдэг, түрүүшүүлэй тоодо орохые яарадаггүй, хүдэлмэрилэгшэдтэ бүри ехэ анхарал хандуулха ёhотойбди. Энэмнай манай ехэ нөөсэ болоно. Теэдшье мүнөөдэр hайнаар ажаллахые оролдодоггүй хүнүүд үглөөдэр гээгдэгшэдэй зэргэнүүдтэ нэмэжэ ороходоо болохо гэжэ хараада абаха ёhотой.

Түсэбүүдые дүүргэлгын түлөө тэмсэлдэ, мүрысөө хүгжөөлгэдэ, түрүү дүй дүршэл идхан дэлгэрүүлгэдэ манай профсоюзууд, комсомол эдэбхитэйгээр хүдэлхэ бээз гэжэ бидэ хүлеэнэбди. Тэдэнэр хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэлые хүгжөөхэ, угтамжын түсэбүүдые баталан абалгада туhа нэмэри хэхэ, ажалша коллектив бүхэндэ бүтээсэ [...]тэй ажалай hайн эрхэ байда[л] байгуулхые оролдохо [...]тай.

Коммунистнуудай түрүү [...]гэ гүйсэд дүүрэнээр [...]лагдаха зэргэтэй. Партиин [...] шүүн бүхэнэй ажал хүдэл[мэ]ридөө үнэн сэхээр ханда[...] эдэбхи үүсхэл гаргаха, [...]тэй журамтай байха тал[...] жэшээ харуулха тухай нэн [...]рүүн хэлэгдэнэ. Теэд [...] үшөөл бага. Коммунистын [...]раар хүдэлжэ, бээ ямар[...] абажа ябаhаар бэшэ, [...] дутуу дунданууднтай хэр [...]хитэйгээр тэмсэдэг, хэрэг [...]далые hайжаруулхын тула [...]жа оролдодог байhаар [...]нэй партийна шэнжэ шанар[...] сэгнэгдэхэ байна.

Олониитэдэ мэдээсэлнүүд[...] дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй [...]сэлэл оролдолгонуудые ши[...]хэхы шэглэлнүүдтэ элсүү[...] шухала. Шэнэ юумэ үүсхэл[...]дэй хэрэгүүдые дэмжэхэ, [...]ганууд дүүргэлтые hул[...]шагүй анхаралдаа абаха, [...] түргэн мэдээсэлнүүдые, [...] шордомо дохеонуудые, бүт[...]жэтэй шүүмжэлэл шадамар[...] хэрэглэхын хажуугаар бү[...] hайн hайхэн юумэн тухай, [...]тар габьяата ажалай хүн[...] тухай хурса тодоор хөөр[...] хэрэгтэй.

Коммунистнууд, ажал[...] 1985 оной түсэбые бодо[...] ябуулгануудай программа[...] тээр хүлеэн абаха, амжал[...]тайгаар дүүргэхэ бээз [...] этигэжэ байhанаа үгынгөө [...] гэсхэлдэ элирхэйлэн мэд[...]хыемни зүбшөөгыт. Түсэбтэ [та]бан жэлые нэрэтэй түрү[...]гөөр түгэсхэхэ, Ленинскэ [...]тиин XXVII съездые ажа[...] үндэр амжалтануудаар уг[...] бүхы арга боломжонууд [...]да бии.

---

40 АГУУ ИЛАЛТА УГТУУЛАН

ТҮРҮҮ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭГШЭД

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илаhаар 40 жэлэй ойе угтуулан, үргэн дэлисэтэй мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар Москва хотын түрүү предприятинуудай үүсхэлые манай республикын ажалша олон коллективүүд дэмжэhэн байна. «Илалтын 40 жэлэй ойдо — габшагай долоон хоногууд», «Дайшалхы баатаршалгада — ажалай баатаршалга» гэhэн уряанууд доро хүдэлнэ, субботнигуудта олдоhон мүнгэ зөөри эб найрамдалай фондодо дамжуулагдана, дэлхэйн хоёрдохи дайнай геройнууд түрүү коллективүүдэй бүридэлдэ бэшэгдэнэ, тэдэнэй алдар солодо хүрэмөөр хүдэлхэ гэhэн хүдэлөөн хаа хаанагүй үргэнөөр дэлгэрнэ.

Москвагайхидай үүсхэлые дэмжэhэн нэгэ коллективтэй танилсая: «Жилгражданстрой» трестын барилга-хабсаралгын 1-дэхи управлениин С. И. Шимолинагай хүтэлбэрилдэг штукатур-шэрдэгшэдэй бригада ерэхэ жэлэй майн 9 болотор 1985 оной табан hарын түсэб сүм дүүргээд байхаар, бүхы хүдэлмэреэ гансал «эрхим», «hайн» сэгнэлтэтэйгээр тушаахаар, хүн бүхэнэй ажалай бүтээсые 1,5 процентээр дээшэлүүлхээр, тингэжэ «Бурятфермаш» нэгэдэлэй захилаар баригдажа байhан хүүгэдэй саадые хараалагдаhан болзорhоо 6 үдэр урид дүүргэхээр уялгануудые абанхай юм.

...Эгээл энэ саадай гадаада талыень сэнхир-сагаан үнгэтэй шэрэнүүдээр будаhан, дотоодынь шэмэглэлые дүүргэжэ байhан комсомол-залуушуулай энэ бригадатай танилсабабди. КПСС-эй гэшүүн, Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан С. И. Шимолина, дүршэл ехэтэй штукатур-шэрдэгшэд С. И. Бабурина, Л. С. Игнатьева гэгшэд эрхим hурган хүмүүжүүлэгшэд гэжэ алдаршанхай.

— Дүүрэн хүсэндөө ажаллаха хаба шадалтай бригада юм. Эгээл харюусалгатай участогуудта, түргэнөөр хэгдэхэ хүдэлмэриие эдэндэ найдадагбди. Эхинhээнь захалаад тоолоо hаа, булта бэрхэнүүд. Хоорондоо эбтэйнүүд гээшэнь! Олон ондоо яhатанай түлөөлэгшэд бригадада бии, — гэжэ участогай мастер Д. П. Еманаков хөөрэнэ.

Танилсабабди. С. И. Шимолинагай амаралтада байhан туладань тэрэнэй уялгануудые 1-дэхи СМУ-гай ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь, бригадын гэшүүн Евдокия Голендухина дүүргэжэ байба. Октябрьска райондо арадай сүүдэй байшангые эгээл түрүүшынхеэ ашаглалгада тушаалсаhанаа, тэрэ гэhэнhээ хойшо олон тоото байрын гэрнүүдые, бусадшье объектнүүдые барилсаhанаа дурсан hанаад энеэбхилнэ. Гарынь нилээд холонхой, сэдьхэлынь ажалдаа үдэр бүри тэгүүлдэг гэжэ ойлгохоор. Удаань буряад Лаура Будаеватай, яхад Светлана Колесоватай, немец яhанай Агнесса Кошулинатай, марийка Нича Мясниковатай хөөрэлдэбэбди. Эдэнэр хуу Улаан-Үдын техническэ 3-дахи училищи дүүргээд, СМУ-гай эгээл залуу бригадын бүридэлдэ ороо hэн. Таба-зургаан жэлэй туршада тогтонижонги болоhон С. И. Шимолинагай бригада «Трестын эрхим бригада», «Комсомол-залуушуулай эрхим бригада» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм. Ажалдаа абьяастай басагад холын хараата зорилгонуудтай. Гэршэнь гэхэдэ, үндэр бүтээсэтэ ажалаараа республика дотороо суурхаhан Л. Н. Кузнецовагай бригадатай социалис мүрысөөндэ оронхой бшуу.

— Любовь Николаевнагай бригадатай мүрысэхэдөө, бага зэргэшье hаань, тунхаринагүй гүт? — гэжэ асуубабди.

— Үгы. Бидэ залуубди. Шадалтайбди. — гэhэн харюучь одоол эршэ түгэс наhандаа ябагшадай этигэл дүүрэн мэдэрэлые элирхэйлээ бэлэй.

СМУ-гай комсомолой комитедэй секретариин орлогшо, «Комсомолой прожекторэй» түлөө харюусалгатай Надежда Шагдурова, трестын комсомолой комитедэй гэшүүн Елена Познухова гэгшэд Улаан-Үдын 49-дэхи hургуулиин 9-дэхи «б» классые шефтээ абаhан тухайгаа, hурагшадай мэргэжэлээ шэлэхэдэнь туhалдаг, сэрэгэй-патриотическа хүдэлмэридэнь эдэбхитэй хабаадалсадаг тухайгаа хөөрэхэдэнь hонирхомоор hэн. Гадна техническэ 3-дахи училищиин директор Г. П. Баглаев, комсомолой организациин секретарь А. С. Лобсонова гэгшэдэй оролдолгоор ТУ-гай hурагшадтай сэг үргэлжэ уулзажа байдаг.

— Дайнай ветерануудта ото анхардагбди. Мүнөө москвагайхидай үүсхэлые дэмжээд байхадаа, энэ хүдэлмэреэ эхилээ гэжэ hаналтагүй, энэмнай үнинэй заншалта юм. СМУ-дамнай 14 ветеран хүдэлhэн, зариманиинь мүнөөшье ажаллаhаар. Бултыень шефтээ абанхайбди. Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан, бригадир Иван Федорович Шангин, Павел Федорович Большаков, Алексей Ефимович Островерхов, Афанасий Никонович Сипко болон бусадай дайшалхы габьяаhаа гадна, ажалай габьяа гаргажа ябаhаниинь сэгнэшэгүй удха шанартай. Жэл бүри бидэ субботник үнгэргөөд, олоhон мүнгөөрөө «Сэнхир галхан» үнгэргэдэгбди, ветерануудаа хүндэлэн ёhолдогбди. Тэдэнэр харюудань дайшалхы зам тухайгаа, зоболон ядарал асарhан харата дайн тухай өөhэдынгөө дурсалгануудые хөөрэдэг юм,—гэжэ Евдокия Голендухина хэлээ бэлэй.

«Дайшалхы баатаршалгада—ажалай баатаршалга...» Гүн гүнзэгы удхатай үгэнүүд. Түрэл арадайнгаа революционно, дайшалхы, ажалай ёhо заншалнуудай жэшээ дээрэ хүмүүжүүлэгдэhэн залуушуул үйлэдбэриин түрүү эгээл иимэ бригада болон бүридэхэ зэргэтэй гэжэ бодомжологдоо hэн. Байгша оной эхинhээ С. И. Шимолинагай бригадынхид Ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствын үйлэдбэриин-техническэ училищиие захилшадтань тушаагаа. hаяын үдэрнүүдтэ хүүгэдэй саадай барилга гүрэнэй комиссида тушаагаад, ондоо объектдэ орохонь. Амжалтануудынь эли. Хүн бүхэниинь халаанай туршада дундаа зэргээр 14 дүрбэлжэн метр талмайе штукатурлан шэрдэхэ, шэмэглэн гоёохо аргатай. Иигэжэ халаан бүриинь даабари 120—130 процент бэелүүлэгдэнэ.

Түрүү үүсхэл дэмжэгшэдэй ажал хэрэгүүдэйнь урагшатай, арга боломжонуудайнь ехэ байhанда урмашан баясамаар.

Г. ДАШЕЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Бригадын гэшүүд. 2. Светлана Колесова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДУРАСХААЛДАНЬ ЗОРЮУЛАГДАНА

«Илалтын 40 жэлэй ойдо—40 габшагай долоон хоногууд» гэhэн уряа доро «Бурмясопром» нэгэдэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөнэй үнгэрhэн hарын дүнгүүд хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэлэй дээшэлhые гэршэлнэ. Октябрь hарын түрүүшын долоон хоног гитлеровскэ сэрэгүүдые Москва шадар бута сохиhон ушарта, удаадахи долоон хоногынь дайнай үедэ подпольно хүдэлмэри ябуулhан сэрэгшэдтэ, гурбадахи долоон хоногынь Сталинградска тулалдаанай хүндэлэлдэ, дүрбэдэхинь — Кавказай түлөө байлдаануудта зорюулагдаhан байна.

Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр мяха-консервын комбинадай иимэ коллективүүд октябрь hарада түрүү зэргэдэ гараа гэбэл: консервнэ заводойхид консервэ үйлэдбэрилгын түсэб 109,1 процент дүүргээ, холодильнигай коллектив —105,8 процент, колбасна заводойхид валова продукциин түсэб 120,7 процент, техническэ фабрикадуудай цех —105,3 процент, гофротарна цех—103,2 процент дүүргээ юм.

Мастерска түрүү участогуудые нэрлэмээр. Мал үүсэлдэг цехэй арhа дабhалдаг участогай, колбасна заводой технологическа отделениин, консервэнүүдэй баанхануудые шэмэглэн гоёодог литографна отделениин, холодильнигай мяха хадагалдаг участогайхид бусадhаа шалгаран гаража, ажалай үндэр бүтээсэ түйлаhан байна.

Агуу Октябриин hайндэртэ 36 бригада гэхэ гү, али 445 хүдэлмэришэд арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэн жэлэй түсэбтэ даалгабаринуудые сүм дүүргэhэн тухайгаа элидхээ hэн. Эрхим бригаданууд соохоо үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг А. Т. Ефремовагай, хүнжэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг Т. А. Костиковагай, холодильнигта ашаа тээдэг К. А. Горбуновой, мяха хэршэн буйлуулдаг К. А. Хонгоровой, мал үүсэлдэг цехэй арhа дабhалдаг В. В. Григорьевагай бригаданууды нэрлэмээр.

Илалтын 40 жэлэй ойе угтаха талаар Москвагай түрүү предприятинуудай үүсхэлые дэмжэhэн консервнэ заводой түмэр баанхануудые хэдэг Мария Васильевна Григорьевагай бригада 1985 оной март hарын тоосоогоор мүнөө ажаллана.

Октябриин hүүл багаhаа эхилээд, ноябрь hарадахи долоон хоногууд дайнай ара талада хүдэлэгшэдэй шэн габьяата ажалда, Курска дүхэриг шадархи байлдаануудта, Донбассые ба Хойто Кавказые сүлөөлгэдэ, Бага газарта баатаршалга гаргагшадай дурасхаалда зорюулагданхай юм. hарын hүүлшын үдэрнүүд Крым сүлөөлэгшэдэй дурасхаалда зорюулагдаха байна.

Г. СТАЦЕНКО,
Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай социалис мүрысөөнэй талаар инженер.

НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИ

«Эрдэм-техникын дэбжэлтын, социальна ба методологическа зорилгонууд» гэhэн бүхэсоюзна конференци ноябриин 14-дэ Москвада нээгдэбэ. 500 гаран эрдэмтэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана. Байгаали шэнжэлдэг, техническэ ба ниитын эрдэмүүдэй талаар элитэ мэдээжэ эрдэмтэд, партийна гэгээрэлдэ философско (методологическа) семинарнуудые хүтэлбэрилэгшэд тэдэнэй дунда бии.

СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент академик П. Н. Федосеев конференциие нээхэдээ, биотехнологидо, тоолон тодорхойлолгын техникэдэ, элшэ хүсэндэ, робототехникэдэ, машина бүтээлгэдэ эрдэм-техникын дэбжэлтын мүнөөнэй хэмжээе тодорхойлhон социальна, методологическа ба философско үзэл сурталай гол шухала зорилгонуудые зүбшэн хэлсэхэ байнабди гэжэ тэмдэглээ. Манай экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөхын, арад зоной hуудал байдалые улам hайжаруулхын, хүнүүдэй оюун ухаан бодолые, бэе махабадые хүгжөөхын тула эрдэм ухаанай асари ехэ арга боломжонуудые хайшан гэжэ үрэ түгэсөөр хэрэглэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Биотехнологиин хүгжэл[тэ] ба hүүлэй түйлалтанууд, [...]ной минерально-түүхэй [...] баазые үргэдхэлгэдэ эрдэ[м] техникын дэбжэлтын дүү[...]дэг үүргэ, мүнөөнэй элш[э] сэндэ эрдэм ухаанай ба [...] ябуулгын хоорондохи хол[бо] мүнөө үеын машина шэн[...]лэлгын гол шухала зорил[го]нууд болон бусад асуудалну[уд] тухай элидхэлнүүд пленар[на] заседани дээрэ хэгдэбэ.

Пленарна заседаниин hүү[...]лээр секцинүүдэй хүдэлмэр[и] эхилээ.

(ТАСС)

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ—ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАhА

БЭЛЭДХЭЛНАЙ hАЙН

Манай совхозой хүдэлмэрилэгшэд hаяхан үнгэрhэн КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй материалнуудые hонирхон шудалжа байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын энэ Пленум дээрэ хэлэhэн үгые зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн уншанабди. Юуб гэхэдэ, эндэ хараалагдаhан хэмжээнүүд Эхэ оронойнгоо эдеэ хоолой нөөсэнүүдые тогтууритайгаар ехэ болгохо зорилгоор мелиорациин, шанаржуулагдаhан газарай ашаг үрые дээшэлүүлгын удаан болзорой программые бодото дээрэнь дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулагданхай. Эдэ бүгэдэ маанадые саашадаа бүри hайнаар хүдэлхыемнай уряална. Илангаяа hүүлэй жэлнүүдтэ мелиоративна хүдэлмэриие шэнэлэн hайжаруулжа, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлөөр, адууhа малые талха тэжээлээр хангаха хэрэгтэ хүдөөгэй ажалшадай үүргэ ба харюусалга улам ехэ болоhыень бидэ гүйсэд ойлгонобди. Юрэдөөл, бултадаа хэн гэшэгүй даалгагдаhан ажалдаа эзэн ёhоор хандаад, эдэбхи үүсхэл гаргаад байбал, түрэл партиимнай табиhан зорилго hаяын сагта бэелүүлэгдэхэ ха юм. Ушар иимэhээ КПСС-эй ЦК-гай энэ жэлдэ үнгэрhэн октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула совхозоймнай хүдэлмэрилэгшэд зохёохы ехэ дэбжэлтэтэйгээр хүдэлжэ байна. Тэдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ Агуу Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи шиидхэхы жэлэй түсэбтэ даабариие дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ жагсанхай.

Нёдондо малай үбэлжэлгын нилээд хүшэрхэнөөр үнгэрhэниинь мэдээжэ. Ехэл хүйтэн үбэл болоно, манда бага бэшэ бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулаа hэн. Хэды тиимэ байдалай ушараашье hаань, малшаднай байhаа тэжээлээ заатагүй буйлуулан шанаржуулжа, гамтайгаар гаргашалhан, абаhан түл түрэсөө гарзада оруулхагүйе оролдоhон, үбэлэй hарануудта мяха, hү ехээр абажа, гүрэндэ худалдаhан байха юм. Зарим түрүү коллективүүд энэ харюусалгатай хаhаяа эмхитэй hайнаар үнгэргэдэг гуримтай болонхой. Эдэнэрэй жэшээе бүгэдын хэрэг болгохо гэжэ хододоо оролдогшобди. Иимэ хэмжээнүүдые абаhанай ашаар адууhа мал урда жэлэйхиhээ багаар гарзада орожо, ниитын малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэрөө бэлэй.

1984 — 1985 онуудай үбэлжэлгые hайнаар түгэсхэхын тула ажахымнай мал ажал эрхилэгшэд энэ харюусалгатай хаhадаа түгэс бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерээ. Эртүүр зун байхада малай байрануудые заhабарилха тусхай 3 бригада бии болгогдожо, тэдэмнай тэрэ дары ажалаа ябуулжа эхилээ hэн. Эдэнэр май—сентябрь hарануудта нилээд ехэ хүдэлмэри хэжэ шадаа. Тусхайлбал, үнеэдэй байдаг хоёр байра шэнэлэн hэльбэгдээ. Тэрэнэй нэгэниинь 90 мянган түхэригтэ болоо. Эндэ үнеэдые hаадаг, шэбхэ шабааhа арилгадаг, уhалха түхеэрэлгэнүүд шэнээр хэгдээ. hүнэй нэгэдэхи фермын үнеэдэй тугаллаха боксын шалань, транспортёр hэльбэгдээ. Досоохи талань сагаадагдаа, шэрдэгдээ. Мүн лэ эндэхи үнеэдые, тугалнуудые, тэжээл шэгнэдэг 10 тонной шэгнүүр заhабарилагдаhан байха юм. Тугалай байрын шала, таhалганууд, дорохи нойтыень арилгадаг түхеэрэлгэ гүйсэд шэнэлэгдэбэ.

Нэгэдэхи отделениин хонидой байха байранууд бэлэн болгогдоо hэн. Мүнөө хонишод сагаадаха, дулаалха багa-сага хүдэлмэреэ өөhэдөө хээ. Хоёрдохи отделениин хонидой дал, хорёонууд мүн лэ түгэс заhабарилагдаа.

Гахайн байрада ехэхэн хүдэлмэри хэгдэhэн байна. Тодорхойлбол, байрын досоо дулаа үгэхэ түхеэрэлгэ шэнээр тодхогдобо. Эхэ гахайн байрын сонхонууд, шалань hэльбэн шэнэлэгдээ. Энэ жэлдэ байра, дал, хорёонуудые заhабарилха талаар нилээд ажал хэгдээ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Борис Цепаранянай даахан барилгашадай бригада үнеэдэй хоёр байра, Алташын-Адагта хониной дал hайн шанартайгаар заhабарилhан байна. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг коллективтэ 10 хүн хүдэлөө. Илья Агеевич Денисовэй ударидаhан ажахымнай барилгашадай бригадынхид малшадта гэрнүүдые, нэгэдэхи отделенидэ кошара шэнээр барижа тушаагаа hэн. Эндэ 5 хүн ажаллаhан байха юм.

Бригада бүхэндэ мөөртэй нэгэ, модо шэрэхэ ТДТ-55 түхэлэй трактор, автомашина, модо ашаха техникэ болон бусад түхеэрэлгэнүүд хүсэд хүрэхөөр үгтөө бэлэй. Ажахымнай барилгын модо хюрөөдэдэг пилорама нилээд hайнаар ашаглагдаа. Тэрэниие Анатолий Чижиковэй даадаг бригадын гэшүүд хангаhан байна.

Иигэжэ эдэ бүгэдын ашаар мүнөө жэл үнеэдэй 3, тугалай байха 3, эбэртэ бодо малые шахан таргалуулха 2, залуу малые түлжүүлхэ 2, гахайн [...]ра, хонидой 18 дал хүсэд [...] hабарилагдажа дүүргэгдээ. [...]рэнэй хажуугаар хүдаг[...] бултадаа бэлэн болгогд[оо]. Дээдэ-Алташада шэнэ [...] худаг малтагдажа тушаагд[аа]. Малай үбэлжэлгын үедэ [...]hа малнай уhаар гүйсэд [...]гагдахань.

Энэ харюусалгатай хаhа[д] малдаа 14,0 мянган центн[ер] үбhэ бэлэдхээбди, 4800 тонн[о] силос, 800 тонно холимо[л] [си]лос дараабди, 8000 центн[ер] талха тарянай зүйл таhал[...]дажа үгтөө. 430 тонно ви[та]минтай ногооной гурил [...]гагдаа. Үшөө зелёнко, hол[...] мон нэмэжэ абтаха. Эдэ [...]гэдые нэгэ толгой малда [...]лоходо, 10 центнер тэжээл[эй] единицэ хүртэнэ.

Байгша ондо сагай у[...]лай тогтууригүй байhан [...]рэhээ түсэбөөр хараалагда[hа]н ороо hо тарягаа абажа шад[...]гүйбди. Гектар бүриhөө [...]доол 7 центнер ургаса [...]ряагдажа абтаа. Энэ ушар[...] талха тарянай зүйл малда [...]гаар үгтэбэ гээшэ. Хэды иим[э] байдалтайшье hаа, бии бай[...] тэжээлээ зүбөөр хуба[...] заатагүй буйлуулаад, ү[...]нин, гахайдаа эдюулхээр [ха]раалнабди.

Иигэжэ үбэлжэлгын үед[э] малшаднай адуу малайн[...] тоо толгойе олошоруулха, [...]дэнэйнгээ ашаг шэмыень [...]шэлүүлхэ, үбэлэй hарануу[д] hү, мяха болон бусад про[...]дукци үйлэдбэрилгээ ба [...]рэндэ худалдалгаяа хараа [...]са дээшэлүүлхэ зорилго у[...] табяад, тэрэнээ бэелүүлх[ын] тула эдэ үдэрнүүдтэ ажал[...] ябуулжа байна. Эдэ бүг[...] хэмжээнүүдые саг соонь [...] hандаа ажахымнай гүрэн [...]рэдөө hү, мяха, ноохо хүдэ[...]даха жэлэйнгээ даабари [...]лүүлхэ аргатай болонхой, [Тү]сэбhөө гадуур 50—60 центн[ер] мяхан бэлэдхэлэй пунктда [...]мэжэ тушаагдахаар хараал[аг]дана.

Илалтын 40 жэлэй алдар[та] ойе ажалай бэлэгээр угта[...] гэhэн Суулгын совхозой ажа[л]шадай район дотороо гарга[...] эдэбхи үүсхэлые манай ажа[...]хын малшад hайшаан дэмжэ[...] малай үбэлжэлгэдэ саг соо[...] бэлдэхын ба тэрэниие эмх[и]тэйгээр үнгэргэхын, 1984—198[5] онуудай үбэлэй hаранууд[та] мал ажалай продуктнууды[е] үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхы[н] түлөө социалис уялга абаа. Тиигэжэ hаалишад, үхэршэд, хонишод, гахайшад, адуушад энэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилэнхэй.

Л. КОБЕЛЕВ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Авангард» совхозой директор.

ТЭМСЭЛДЭЭ …ИТЭ НЭГЭНБДИ

…найрамдалай, демократиин ба социальна дэбжэлтын … тэмсэлдэ бүмбэрсэг дэлхэйн һурагша залуушуул го… хубитаяа оруулдаг юм. Студентнэрэй уласхоорондын … тэдэнэй нэгэдэлэй дайшалхы харалга болохо ёһотой. … үдэрэй урда тээхэнэ ТАСС-ай корреспондент СССР-эй …нческэ соведэй түрүүлэгшэ А. ЛУНЬКОВТОЙ хөөрэлдэбэ.

…ийн дажарта эсэргүү … хадаа студентнэрэй …рэй онсо шэнжэнь бо… Энэ ёһо заншал ямар …дэһэтэй гээшэб?

…39 оной намар Прагада …ецүүдтэй тэмсэлэй үедэ …-медик Оплетал, залуу …ришэн Седлачек гэг… …луулаа һэн. Патриодүү… …үдөөлүүлгэ фашис ха… харшалалтада эсэргүү …эй хүсэтэ жагсаал боло… …гэрөө һэн. Тиихэдэ бү… …агшад хэрзэгы шэрүүн гаргажа, 2 мянган ша… … студентнэрые кони… …та хаахан байгаа. …уршагта үйлэ хэрэг фа… …а эсэргүү тэмсэлдэ дэл… …урагша залуушуулые нэ… …з һэн. Ноябриин 17-нийе …тнэрэй уласхоорондын гэжэ соносхохые эдир… … түлөөлэгшэд шиидээд, …ида эсэргүү тэмсэлдэ ху… оролдолгонуудаа нэгэ… …е, һайн һанаатай бүхы …эй дайшалхы һаналаа …гээ бэхижүүлхые мэ… бэлэй.

…а, 45 жэлэй үнгэрһэн …дэ ёһо заншалнууд ху… байһаар.

…удентнэрэй уласхоорон… …удэлөөнэй мүнөөнэй … тухай, совет дээдэ һур… …а хүмүүжүүлэгдэжэ байг… …тэрээндэ ямараар хабаа… … тухай хөөрэжэ үгыт.

…лхэй дээрэ амгалан … байдалые хангахаһаа, …а дайнай аюулые зайсуу… …арахаһаа шухала зорил… …оө байхагүй. Энэ һайн … тэмсэлдэ демократи… …үзэл бодолтой студент… …ата нэгэдэлтэйгээр жаг… Студентнэрэй уласхоо… … холбооной (МСС) … оной апрель һарада …а болоһон XIV конгресс …й бата нэгэдэлтэй бай… …руулаа һэн.

… түбинүүдэй 116 ороной …тнэрэй 150 шахуу на… …гэна холбоонуудай, бусад …хинүүдэй түлөөлэгшэд …анай хүдэлмэридэ ха… … байгаа. Тэдэ универ… …удтэ һурадаг элдэб по… …ескэ, философско ба ша… …ургэлэй үзэл бодолтой … олон залуушуулые нэ… …даг юм. Тэдэнэр «Сту… …р—эб найрамдалай тү… …дерна дайе зайсуулан …ын түлөө!» гэһэн улас… …рдын шэнэ кампани со… …од, империализмда эсэр… …эмсэлдэ дэлхэйн залуу… …й эдэбхитэйгээр тэмсэ… … түһалхые шиидэһэн бай…

…им оронуудта гэгээрэ… …демократиин шэнжэтэй болгохо, студентнэрэй ажа-байдалай ба һуралсалай эрхэ байдалые һайжаруулха, дээдэ һуралсалда капиталис монополинуудай үзүүлдэг үүргэ нүлөөндэ эсэргүүгээр тэмсэхэ гээшэ студентнэрэй бэелүүлхэ бусад шухала зорилгонууд болоно.

Совет дээдэ һургуулинуудта һурагшад Студентнэрэй уласхоорондын холбооной ябуулгануудта, үүсхэлнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Тэдэнэй олохон хэрэгүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй сурталаар, гадаадын оронуудай үетэн сасуутантаяа һанал нэгэтэй байлгын мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй. Энэ хадаа дайн дажарта эсэргүү митингнүүд, жагсаалнууд, эб найрамдалые аршалан хамгаалха уряатай бэшэгүүдтэ гар табилгые суглуулга, политическэ дуунуудай ба плакадай конкурснууд, интернациональна хани барисаанай клубуудай ажал ябуулга болоно.

Совет дээдэ һургуулинуудай интернациональна студенческэ отрядуудай гэшүүд эб найрамдалые сахин хамгаалгын, залуушуулай уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын хэрэгтэ тодорхой хубитаяа оруулдаг юм. Энэ зундаа тэдэнэр Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй гол шухала барилганууд дээрэ хүдэлһэн байгаа.

—Студентнэрэй уласхоорондын үдэр манай орон дотор ямараар үнгэрхэб?

— Энэ жэлдэ тэрэ онсо шэнжэтэй юм. Тэрэ залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн XII фестивальда бэлэдхэлэй һүлдэ тэмдэг доро үнгэрхэ байна.

Дэлхэйн залуушуулай хуралдаанда зорюулагдаһан баярай суглаанууд, митингнүүд, дайн дажарта эсэргүү жагсаалнууд һуралсалай коллективүүдтэ үнгэргэгдэхэ. Эндэ совет залуушуул империализмда эсэргүүгээр, арадуудай эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэжэ байдаг гадаадын оронуудтахи үетэн сасуутанаа дэмжэхэ, дай жүрөөдэгшэдтэ эсэргүүсэн эрид шууд тэмсэхэ байна.

Манай ороной хүбүүд, басагад КПСС-эй ба Совет гүрэнэй эб найрамдалта гадаадын политикые, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй дүнгүүдые, тэрээн дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгые халуунаар һайшаана, нэгэн һаналгайгаар дэмжэнэ.

В. КУЛИКОВ
хөөрэлдөө хэбэ.
(ТАСС).

МҮНӨӨДЭР—СТУДЕНТНЭРЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

Репортаж

ШЭНЭ ХАЛААН, ЗОРИГ, ХҮСЭН…

Улаан-Үдэ хотын Сүхэ-Баатарай, Смолиной, Терешковагай нэрэмжэтэ болон бусад үйлсэ, гудамжануудаар ябахадаа, зузаан томо номууд, дэбтэрнүүдые сүүмхэлһэн, миин гартаашье бариһан залуухан хүбүүд, басагадта атаархан үнгэрдэгби. Эдэнэр хадаа республикымнай ниислэл хотын студентнэр мүн. Үнэхөөрөөшье, студент ябахада, илангаяа совет студентын нэрэтэй ябахада, хэды һайхан бэ! Түлөөһэгүй һуралсал, материально-техническэ талаараа гүйсэд түхеэрэгдэһэн кабинет, лаборатори, мастерскойнууд, стипенди, байра — юрэдөө, эрхим мэргэжэлтэн болохын тула дүүрэн эрхэ байдал түхеэрэгдэнхэй. Парти, правительствын баталан абаһан шиидхэбэринүүдые, ажалшан арадай урда табигдаһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула гүйсэд мэргэжэһэн хүдэлмэришэд, түгэс эрдэм мэдэсэтэй мэргэжэлтэд ямаршье үйлэдбэридэ мүнөө хэрэгтэй. Студентнэр—шэнэ халаан, зориг, хүсэн ха юм…

Индустриально - педагогическа техникумэй үүдэнһээ студентнэр бүлэг бүлэгөөрөө гаража, дэлхэйн янза бүриин хэлэн дээрэ дуугаралсаһаар хажуугаарнай үнгэрнэ. Шагнахада, буряад, ород, монгол, вьетнам хэлэнүүд дээрэ хөөрэлдэһэн хэбэртэй. Техникумэй гурбан дабхартай байшан руу оромсоороо, зүүн гар таладаа шэллэгдэһэн томо стенд соо байһан кубок, диплом, Хүндэлэлэй грамота болон фото-зурагуудые обёорбобди. Илангаяа танил нюурнууд анхаралыемнай бүришье татаба. Зүб лэ даа, Буряад ороной хүнгэн атлетикын эрхим түлөөлэгшэд Н. Виноградова, П. Яковлев, О. Рымарева гэгшэдэй зурагууд байба. Эдэ мэдээжэ спортсменүүд тус техникумдэ һураха үедөө мүрысөөнүүдтэ илагшын, мүн урагшагүйдэлгыншье амта танижа, оролдосо ехэтэй һорилго, бэлэдхэл хэһэнэйнгээ ашаар оронойнгоо эрхим урилдагшадай тоодо оронхойл. Тээ саанахана, спортивна зал сооһоо бүмбэгэ сохихо абяан, хүбүүдэй «наашань үгэ» гэһэн үгэнүүд соностоно. Үүдэнэйнь хажууда спортивна хубсаһатай бүлэг басагад юушьеб зүбшэн хэлсэнэ…

Хоёрдохи дабхарта гаража, һаруул ута коридор соогуур гэшхэлэн, ханада үлгөөтэй байһан стенд, планшедүүдые уншанабди. «Техникумэй эрхим һурагшад» гэһэн стенд дээрэ совет хүбүүд, басагадай фото-зурагуудай дунда Лаосһоо ерэһэн студентнэр Ксовангсак С., Кхиоседон Т. гэгшэдэй дүрэнүүдые һонирхон харабабди. Энэ стендтэй зэргэлээд «Техникумые онсо һайнаар дүүргэгшэд» гэһэн гаршаг анхаралыемнай татаба. Жэлдээ дунда зэргээр 5—6 хүн техникумые улаан дипломтойгоор дүүргэдэг байна гэжэ тоолоод, 1982 ондо Фан Тхань Зян, Буй Ван Кхай, Нгуен Тхань Шон, Дау Динь Чионг, тиихэдэ совет хэдэн студент һуралсалаа эрхимээр түгэсхөө гэжэ дэбтэртээ тэмдэглэбэбди.

Саашаа хэдэн алхам хэхэ зуураа, Советскэ Союзай Геройнуудай, Алдар Солын дүүрэн кавалернүүдэй галерейтэй танилсажа, Агуу Октябриин 67 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан, ханын газетэнүүдэй дэргэдэ тогтобобди. «Дүлэн», «Хани барисаан», гэхэ мэтын нэрэнүүдтэй газетэнүүдэй дунда Лаос, Вьетнам, Монгол ороной студентнэрэй гаргаһан «Русист» гэһэн газетэнүүдые һонирхон уншабабди. Тэдээнһээ студентнэрэй ажабайдалтай танилсаашье һаа, хэдэн асуудалнууд гаража, техникумэй директор А. В. Цыюфа гэгшэдэ оробобди.

— Вьетнамһаа һаяхан бэшэг ерээ— гээд директор үнгын почтово марконуудтай конверт харуулна. — һайн мэргэжэлтэдые һурган хүмүүжүүлһэнэйнь түлөө багшанартамнай халуун баяр баясхалан Вьетнам нүхэднай хүргэнэ. Юрэнхыдөө хари оронуудай студентнэрые 1976 онһоо һуганабди. Энэ хугасаа соо 3 бүлэг студентнэр техникум дүүргээ. Жэшээлхэдэ, Вьетнамай 46, Монгол ороной 80, Лаосой 5 студент техникумэймнай дипломтой болоо. Байгша ондо дурсагдагша оронуудһаа гадна Ливан, Гвинея-Бисау, Гвинея болон Сириһээ дүн хамта 24 студент ерээ. Техникумдэмнай «Промышленна ба граждан барилга», «Гагналгын үйлэдбэриин технологи» гэһэн мэргэжэлнүүдээр тэдэнэр һураад, түрэл оронойнгоо мэргэжэһэн техническэ һуралсалай эмхи зургаануудта үйлэдбэриин һуралсалай мастернуудаар ажаллаха ёһотой, — гэжэ Анатолий Васильевич хөөрэнэ.

Совет орондо эрдэм, мэргэжэлдэ һураха гээшэ жаргал гэжэ тоолодог эдэ студентнэр һуралсалдаа тон наринаар хандадаг. Тэдэнэр эрхим һайнаар һурахаһаа гадна спортивна мүрысөөнүүдтэ, уран һайханай кружогуудта эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байна.

Хотын промышленна предприятинууд — Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадтай, авиационно заводтой техникум дүтын харилсаа холбоотой юм. Тэдэнэр материальна талаар техникумдэ туһа хүргэдэг гэжэ нүхэр А. В. Цыюфа тэмдэглэнэ. Комбинат, заводто эмхидхэгдэһэн үдэшэ, уулзалгануудта студентнэр хүдэлмэришэдэй хүндэтэй айлшадынь болодог байна.

Техническэ мэргэжэлэй ба юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгэтэй зохилдуулан, «Улан-Удэтрансстрой» трест студентнэрэй үйлэдбэриин практика гараха база предприяти болобо. Тиигэжэ техникумэй һурагшадай эрдэм мэдэсээ, мэргэжэл шадабаряа үргэдхэхэ шэнэ арга олгогдобо.

Хари оронуудай студентнэртэй эрхим һайнаар хүдэлдэг багшанэрые тэмдэглэхэ байнаб, — гээд техникумэй директор хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Тусхайлбал, ород хэлэнэй багша, Буряадай АССР-эй габьяата багша А. С. Калашникова, техническэ механикумай багша М. И. Коренева, тусхай предмедүүдэй багшанар Н. П. Колесова, Т. И. Зубкова гэгшэд болоно. Мүнөө техникумэймнай студентнэр Студентнэрэй уласхоорондын үдэрые угтуулан ехэ бэлэдхэл хээ. Политическэ дуунуудай, агит-плакадуудай, конкурснууд соносхогдонхой. Энэ үдэр техникумдэмнай ехэ һайндэр болохоор хүлеэгдэнэ, — гээд нүхэр А. В. Цыюфа хөөрөөгөө тобшолбо.

Директорэй хөөрөөнһөө сэдьхэлээ ханажа, техникум соогуур алхалхадамнай, нэгэ аудитори сооһоо зэдэлһэн гитарын, барабанай хүгжэм директорэй хэлэгшые батадхаһан юумэндэл аятайгаар дуулдаа бэлэй.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

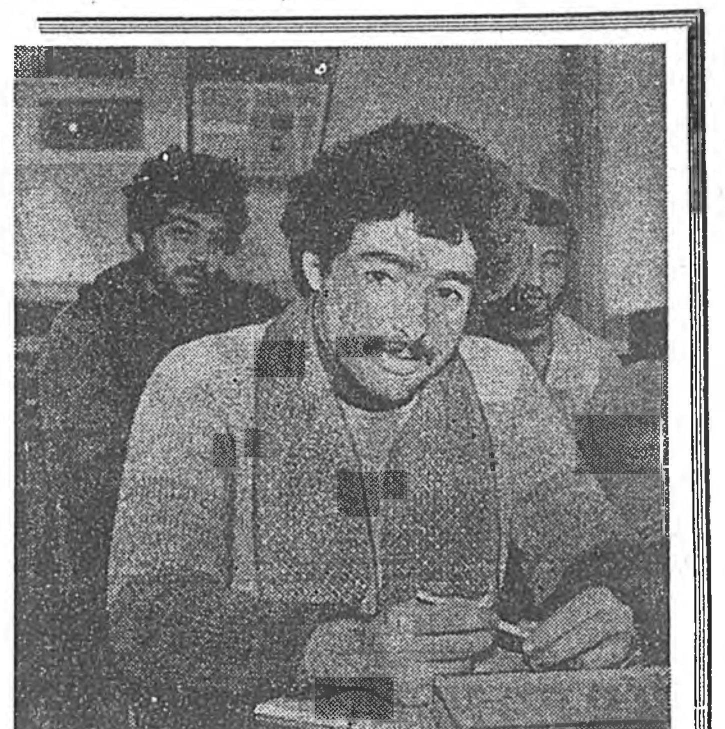

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. 3-дахи курсын һурагшад Кхампхувин Пхоммалат (Лаос), Владислав Солодовник (СССР), Хуан Тхаммавонг Пхувиенг Линтхасак (хоюулаа Лаосһоо). 2. 1-дэхи курсын һурагша Итани Гассан (Ливан).

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ШЭНЭ ПРОГРАММААР

Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай буряад филологиин кафедра дунда һургуулинуудта буряад хэлэнэй ба литературын багшанарые һурган бэлдэдэг.

Студентнэртэ һуралсалай программануудые кафедрын багшанар зохёодог юм. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгын зорилгонуудтай зохилдуулан, буряад хэлэ ба литература үзэхэ талаар, 1-дэхи курсын студентнэртэ шэнэ программа бэлдэжэ, тарааһан байна. Буряад хэлэнэй ба литературын талаар практика, семинарска хэшээлнүүд, тусхай курсанууд болон семинарнууд шэнэ программаар хараалагданхай. Тиихэдэ дунда һургуулида буряад хэлэ, литература зааха методикын курс программа дотор онсо һуури эзэлнэ. Шудалагдаха темэ бүхэндэ һуралсалай болон методическа литература заагданхай.

Һуралсалай энэ жэлдэ 1-дэхи курсын студентнэр шэнэдхэгдэһэн программаар һуржа захалба.

И. ЗЕЛИКОВ.

АЖАЛАЙ СЕМЕСТРЭЙ ДҮНГҮҮД

КАМЧАТКЫН ҮДЭРНҮҮД

Ажалай ээлжээтэ семестр үнгэрбэ. Энэ хадаа студентнэрэй оюун ухаанай ба физическэ хүдэржэлгын һургуули, ерээдүйн мэргэжэлтын шанга шалгалта болоо. Байгша оной зун Буряадай хүдөө ажахын институдай студентнэр хаа хаанагүй — байрын гэрнүүдэй, малай комплекснуудай барилгада, нооһо хайшалалгын пунктнуудта, трамвайн замай заһабарилгада, пассажирска Москва—Улаан-Үдэ гэһэн поеэддо, холын Камчаткадашье ажаллаа.

Камчатка ошоһон «Селенга», «Буревестник» отрядууд хараалагдаһан түсэбөө нэрэтэй солотойгоор бэелүүлжэ, Хүндэлэлэй грамотануудтаи, амаршалгын бэшэгүүдтэй бусаа. Жэшээлхэдэ, ерээдүйн агроном, зооинженер, экономист, инженер-механик болон ветеринарна врачнуудһаа бүридэһэн «Селенга» отрядайхид 320 мянган түхэригэй ажал хэхэ байгаа һаа, тэрэнээ 65 мянган түхэригөөр үлүүлээ. Энэ амжалтада тус отрядай командир, агрономическа факультедэй 4-дэхи курсын студент В. Бадмагаров габьяатай. Тэрэ нёдондо студентнэрэй уласхоорондын отрядай бүридэлдэ ГДР-тэ ажаллаһан юм. Энэ отрядай мастер, 4-дэхи курсын студент А. Шантагаров байгша ондо хоёрдохиёо Камчатка ошоһон байна. Студентнэр гол ажалһаа гадуур нийтэ-политическэ шэглэлтэй горитойхон хүдэлмэри ябуулаа. Загаһанай заводой хүдэлмэришэдтэ 13 лекци уншаа, 8 концерт табяа. Тиихэдэ отрядайнь бүридэлдэ журам эбдэдэг байһан 6 хүбүүд ажаллалсаа. Студентнэрэй эбтэй зетэй коллективэй оршон байдал, суг хүдэлжэ байгаа нүхэдэйнгөө урда харюусалгаяа мэдэрэлгэ гэхэ мэтэ тэдэ хүбүүдтэ һайн нүлөө үзүүлээ. Тэдэнэй хоёрынь техническэ училищида ороо, нэгэнь милициин учетһоо гаргагдаа гэжэ отрядай командир баяртайгаар мэдүүлээ һэн.

Габшагай ажалай үдэрнүүдтэ олоһон мүнгэ зөөриеэ хүгжэжэ байһан оронуудай, Гагарин хотын барилгын, Залуушуулай болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XII фестивалиин жасада дүн хамта 1656 түхэриг дамжуулаа. Тиихэдэ Москвада «Поклонная» гэжэ хада дээрэ баригдаха Илалтын мемориалай барилгын жасада 205 түхэриг оруулһан байна.

Камчаткада ажаллаха үедэ хараһан, үзэһэн тухайгаа агрономическа факультедэй 3-дахи курсын студентка Т. Лизунова иигэжэ хөөрэнэ:

— Хайлюля гэжэ тосхоной загаһанай заводто ажаллаабди. Түрүүшээр хүндэшэг һэн. Байһаар ажалдаа дадажа, бултадаа шэнэ 2—3 мэргэжэлтэй болоожо шадаабди. Звенонууд болоожо хубаараад, хоорондоо мүрысэхэдэ гоё һэн. Ажалта үдэрэй дүүрэнтэхэ тээ ехээр эсэшэхэш. Эгээл энэ үедэ хэн нэгэнэймнай дуу ханхинуулжа эхилхэдэнь, нүгөөдэмнай дэмжээд, хүхюутэй дуунуудые хангюурдадаг һэмди. Сүлөөтэй сагтаа спортивна мүрысөөнүүд, концертнүүд, дуунууд, уулзалганууд — юрэдөө, гоё байгаа. Хэн нэгэнэй Камчатка ошохом гэбэл, би дэмжэхэб.

Ажалай семестрэй үедэ Цыремпил Орбодоев, Родион Бадлуев, Наталья Очирова, Светлана Машеева, Юлия Сутырина, отрядай комиссар Ольга Брылева болон бусад эрхим һайнаар ажаллаа. Загаһанай заводто хүдэлһэн студентнэрэй 5 отрядай дунда «Селенга» 2-дохи һуури эзэлжэ, «Камчатрыбпром» трестын, заводой дирекциин, парткомой Хүндэлэлэй грамотануудаар урмашуулагдаһан байна. С. Машеева Р. Бадлуев хоёр ВЛКСМ-эй обкомой Хүчэлэлэй грамотаар шагнагдаа. В. Мурзина ВЛКСМ-эй ЦК-гай «ССО-гой ударник» гэһэн тэмдэгтэ хүртөө.

Мүнөө студентнэрэй хэшээлнүүд эхилэнхэй. Шэнэ жэлэй гарамсаар һуралсалай ээлжээтэ шалгалтанууд захалха. Гэбэшье, һайхан дурасхаал үлөөһэн Камчаткын үдэрнүүд дахин-дахин тэдээндэ һанагдаха байхань лабтай. Мүн лэ институдайнгаа линейнэ отрядуудай слёт дээрэ баяртайгаар элидхэхэ ажалай рапорттай байһандаа «Селенга» отрядайхид урматай.

Н. ГОНЧИКОВА,
олон хэһэгтэй
газетын редактор.

…Н ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

…ной нэрэмжэтэ үйлсэ… …дог Түбэй городской …итальна заһабарилга …н хаа даба. Баниин … гол түлэб һэльбэн шэ… ёһотой. …аһабарилгын һүүлээр …ида массажай, педи… кабинедүүд, фотари … лампануудаар бэеэ … бассейн хүдэлдэг … хараалагдана. Баниин гол байшанда залгалаа барилга хэгдэжэ, тэрэнэй гадаахи түхэл янза хубилгагдаха. Тиигэжэ улаан-үдынхид дээдын разрядай банида орохо аргатай болохо юм, — гэжэ Улаан-Үдын горгүйсэдхомой дэргэдэхи банно-прачечна нэгэдэлэй директор А. М. Макальский хөөрөө һэн.

Н. ДАШИЕВ.

…УРШЭНЭРЭЙ ҺОНИН

…ҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

…эй районой Ленинэй … колхозой мэдээжэ …н, таба мянгатан Ле… …рденто Валентина Ко… … Ыщенко хүдөө хүдэлмэрилэгшэдэй … үндэр бүтээсэтэ … угтаа юм. Энэ нү… даажа байһан үнеэн … 9 һарын туршада 4 … килограмм һү һаа… …. Тэрэшэлэн баян … һаалишан Т. К. … абаһан уялгаяа … горитойгоор үлүүлэн …. Энэ колхозой һаа… … хахадһаа ехэнхидынь … үгдөө хүрөө.

…эй совхозой һаали… …оммунис ажалай удаа… …рия Владимировна Даа… …алта һайндэрөө ажа… … үйлалтаар угтаа. … бэрхэ малшан 4 … килограмм һү үнеэн … һаагаад байна.

• • •

… районой Ленинэй нэ… … колхозой таряашад … ондо гектар бүриһөө … центнер ургаса ху… … Тиигэжэ табан жэлэй … гадуур орооһо та… … хүдалдагдаба. …рай совхозой механи… … байгша ондо мүн … үгэс хүдэлөө. Тэ… … таряа тушааха … түсэбые 137,3 про… … байна.

• • •

…ХОНОЙ районой Бал… …ай нэрэмжэтэ колхозой … механизатор, хэдэн … Николай Трофимович … айгша ондо да … ажалай үндэр үрэ дүн …. Энэ нүхэрнай К-701 … трактораар октябриин 10 болотор мянгаад гектаэ намарай паар хахалаа.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй областной следтэ сооһоной районой 6 түрүүшүүл хабаадалсаа. Тэдэнэй дунда Калининай нэрэмжэтэ колхозой комплексно бригадые хүтэлбэрилэгшэ М. В. Бабаев, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайн фермые даагша В. И. Бекетов гэгшэд оролсоо. Мүн Балтахиновай нэрэмжэтэ колхозой залуу кукурузашан Г. В. Серовые эндэ дурдалтай. Залуу механизатор эсэгынгээ хэрэг шадамараар үргэлжэлүүлжэ ябана. Кукурузашан байгша ондо 8049 тонно шэмэтэ тэжээл хуряажа абаа.

• • •

НҮХЭДЭЙ районой «Памяти Ербанова» гэжэ совхозой үнинэй һаалишан С. Ф. Гожинова даажа байһан үнеэн бүриһөө байгша ондо 4 мянган килограмм һү һааха дүүрэн арга боломжотой. Юуб гэхэдэ, Сталина Федосовна энэ оной гурбан кварталай туршада һаамхай үнеэн бүриһөө 3570 килограмм һү һааһан байна.

• • •

Эндэхи гипс малтан абадаг руднигай 33 хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдтэ «Ажалай ветеран» гэһэн медаль барюулагдаба. Тэдэнэй дунда үйлэдбэриин түрүүшүүл, коммунис ажалай ударнигууд экскаваторай машинистнүүд Иван Михайлович Ветров, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Владимир Захарович Поличук бии.

Ветеранууд һара бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэдэг, шадамар бэрхэ һурган хүмүүжүүлэгшэд юм.

С. ЕЛАЕВ.

ИНДИИН-СОВЕТ ХАНИ БАРИСААЕ ХҮГЖӨӨН БЭХИЖҮҮЛГЭДЭ ХУБИТАЯА ОРУУЛҺАНАЙ ТҮЛӨӨ

ДЕЛИ. Джавахарлал Неругэй түрэһөөр 95 жэлэй ой байгша оной ноябриин 14-дэ гүйсэбэ. Бэеэ дааһан байдалтан Индиин түрүүшын премьер-министрэй нэрэмжэтэ жасын шангуудые барюулалгын баяр ёһолол Делидэ болобо. Индиин-совет хани барисаае хүгжөөн бэхижүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө Индиин нийтын ажал ябуулагшадта, уран зохёолшодто, журналистнуудта шангууд барюулагдадаг юм. Уран зохёолшо Годавари Паруле-кар, поэт Суохаш Мукхопадая болон 1965 оной ноябрь һарараа ород шэнжэлгэнүүдэй орон доторхи түрүүшын түбэй хүдэлдэг Дж. Неругэй нэрэмжэтэ Делиин университет энэ жэлдэ нэгэдэхи шангуудта хүртэбэ.

Индиин соёлой ба нийтын элитэ мэдээжэ 15 ажал ябуулагшад лауреадуудай тоодо ороо. Энэ жэлдэ «Дэлхэй дээрэхи манай хани барисаан одо мүшэд тээшэ зам нээнэ» гэһэн уряа доро болоожо үнгэрһэн хүүгэдэй уран зурагай заншалта конкурсдо илаһан 5 эндэхэг һурагшадай бүтээлнүүд «Артек» гэжэ бүхэсоюзна пионерскэ лагерьта ошохо тусхай шангуудаар тэмдэглэгдэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын, Индиин премьер-министр Раджив Гандиин Дж. Неругэй нэрэмжэтэ жасын шангуудые олгодог комитедтэ эльгээһэн бэшэгүүд энэ баяр ёһолол дээрэ соносхогдон уншагдаа. Индиин вице-президент Р. Венкатараман тэрээндэ хабаадаһан байха юм.

К. У. Черненкын эльгээһэн бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Страна Советов» журналай жаса Джавахарлал Неругэй нэрэмжэтэ юм. Энэнь эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын замаар дабшажа ябаһан агуухэ Индиин образые совет хүнүүдтэ һүлдэлнэ. Индиин-совет хани барисаанай ёһотойл архитектор байһан. Неру тухай дурасхаал бидэнэртэ тон хүндэтэй юм. Энэ хадаа эб найрамдал, хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорто үндэһэлдэг манай хамтын баллиг болоно. Манай хани харилсаан гүрэнэй холбоо барисаанай бүхы асуудалнуудта амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна.

Ази болон бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые, аюулгүйн байдалые бэхижүүлгын шухала нүхэсэл болохо совет-индиин хани барисаанай, харилсаа холбооной ехэ удха шанартай байһые сэгнэхэнь хүшэр лэ. Эб найрамдалые сахин хамгаалхаһаа, дэлхэйн бүхы оронуудта тохёолдуулагдажа байһан ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахаһаа шухала удха шанартай, хойшолуулашагүй, зорилго мүнөө байхагүй гээд онсолон тэмдэглэхэ шухала. Советскэ Союз эб найрамдалые сахин хамгаалгын агуухэ, һайн һайхан үг зорилгонуудые хүтэлбэри болгодог юм. Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй үндэһэ һуури табигшадай нэгэн — Джавахарлал Неру эдэ зорилгонуудые Индиин гадаадын политическэ хараа шугамай үндэһэ һуурида табиһан байгаа. Совет хүнүүдэй арюун нангин дурасхаалда нэрынь хододоо үлэхэ Индиин премьер-министр госпожа Индира Ганди тэрэнэй хэрэгые нэрэтэй солотойгоор үргэлжэлүүлһэн юм.

Дж. Неругэй нэрэмжэтэ жасын байгуулагдаһаар 20 жэлэй ойтой дашарамдуулан, комитедэй гэшүүдтэ, энэ шанда хүртэһэн лауреадуудта, «Страна Советов» журналай уншагшадта, бүхы эндэхэг арадта амжалтануудые туйлахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб».

Индиин премьер-министр Раджив Гандиин бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Джавахарлал Неру индиин-совет хани барисаанай үндэһэ һуури табижа, Индира Ганди тэрээн дээрэ гоё һайхан байшан бодхооһон байгаа. Удаан сагай турша соохи манай оронуудай хоорондохи харилсаан ондо ондоо ёһо заншалтай, политическэ байгуулалтатай обществонуудай хоорондо уласхоорондын харилсаа тогтоолгын гэршэ жэшээ болоно. Нэгэ нэгэеэ хүндэлэлгэ хоёр орондо аша туһа асарна.

«Страна Советов» журналай Дж. Неругэй нэрэмжэтэ шангууд үгэеэ ойлголсолгые хүгжөөн бэхижүүлхэ арга олгоһон байна. Байгуулагдаһанһаа хойшо үнгэрһэн 20 жэлэй турша соо тэдэ бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлгэдэ Дж. Неругэй оруулһан хубита тухай дурасхаалые нангинаар сахина.

«Страна Советов» журналай Дж. Неругэй нэрэмжэтэ шангуудые барюулһантай дашарамдуулан, би һайн һайхан хүсэлэнгүүдые эльгээнэб».

Энэ ушартай дашарамдуулан, Индира Гандиин эртээнһээ бэлдэһэн бэшэг мүн лэ соносхон уншагдаба. «Джавахарлал Неругэй бэелүүлдэг политика газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал, арадуудай хоорондо аха нүхэсэл тогтоохо гэһэн зорилготой байгаа». Бусадтай хамта Неругэй үндэһэ һууриень таиһан бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөн «эб найрамдалай ба тэнсүүритэй экономическа хүгжэлтын түлөө хүдэлөөндэ гол хүсэнүүдэй нэгэниинь болоһон байгаа». Иимэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанайнгаа ашаар бидэ Советскэ Союзтай хани барисаа тогтоогообди. Энэ индиин-совет харилсаан жэлһээ жэлдэ урган хүгжөөгдэжэ байна».

Мүнөө эдэ үгэнүүдынь эндэхэг арадай агуухэ басаганай политическэ захяа заабари мэтээр, Дж. Неру болон Индира Гандиин хараа шугамай хэлбэришэгүй байһан мэтээр соностоно.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ НАЙДАМТАЙГААР САХИНА

БЕРЛИН. СССР-ые нягтаар тойрон жагсаһан аха дүү социалис оронуудай сэрэгэй холбоон 40-өөд жэлэй хугасаа соо Европодо амгалан тайбан байдалай хангагдажа байлгын найдамтай эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер мэдүүлбэ. США-гай болон НАТО-гай эзэрхэг түримхэй бүлэгөөрхидэй социализмда эсэргүү «хэрээһэтэ добтолго» соносхоод байхадань, Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй харюусалга улам дээшэлнэ гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, ПНР-эй национальна обороной министр, армиин генерал Ф. Сивицкий түрүүтэй ПНР-эй сэрэгэй делегацитай уулзахадаа, тэрэ тэмдэглэһэн байгаа. Политическэ, экономическа, мүн сэрэгэй ямаршье хардалга гүрдэлгэдэ социализм дайрагдахагүй юм гэжэ ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэ хэлэбэ.

ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЭЕЭ БЭХИЖҮҮЛХЭ

БУДАПЕШТ. Никарагуагай арадтай һаналаа нэгэдэлгээ бэхижүүлхэ уряатайгаар Демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин бюро дэлхэйн түрүү үзэлтэй залуушуулда хандаба.

Мүнөөнэй оршон байдалда Никарагуада эсэргүүгээр Рейганэй захиргаанай үүдхэжэ байһан эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые элишэлхэ шухала гэжэ документ дотор заагдана. Түбэй Америкэдэхи байдалые хөөрэлдөөнүүдэй ашаар гуримшуулан шиидхэхын орондо США хүсэ хэрэглэхые, Никарагуада буу зэбсэгээр добтолхые һэдэжэ байна.

Никарагуагай эрэлхэг арадтай ба залуушуултай һанал нэгэтэй байһанаа мэдүүлэн, ВФДМ-эй бюро Никарагуае дэмжэһэн ябуулгануудаа эдэбхижүүлхэ уряатайгаар эб найрамдалай, демократиин ба социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдтэ хандаба.

ДАНИЭЛЬ ОРТЕГА— НИКАРАГУАГАЙ ПРЕЗИДЕНТ

МАНАГУА. Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтые (СФНО) национальна хүтэлбэриин гэшүүн, Национальна һэргэн хүгжэлгын правительствын хүтэлбэрилхы соведэй координатор Даниэль Ортегые республикын президентээр һунгаһан тухайдаа Никарагуагай һунгуулиин дээдэ совет соносхобо. Ноябриин 4-дэ болоһон һунгалтын үедэ һунгагшадай 67 процентнь тэрэнэй түлөө дуугаа үгөө. Гүрэнэй толгойлогшын тушаалда орологонь январиин 10-да болохо юм.

Правительствын хүтэлбэрилхы соведэй гэшүүн Серхио Рамирес ороной вице-президентээр һунгагдаа.

96 депутадһаа бүридэһэн национальна ассамблейдэ (парламент) СФНО-гой 61 түлөөлэгшэ һунгагдаба. Һунгалтада хабаадаһан бусад зургаан политическэ партиин кандидадууд үлөөшэ мандадуудыень абаһан байна.

ХУРИМ ТҮРЭ ТУХАЙ ҮГЭ

НЭГЭНДЭЭ НЭТЭРЭНГҮЙ, НЭХЫГЭЭ ХАХАЛАНГҮЙ...

ҮНДЭҺЭН буряад хэлэн дээрээ гарадаг газетэмнай ажабайдалда ушардаг гол шухала асуудалнуудаар хөөрэлдөө үүсхэдэг һайшаалтай. Һүүлэй үедэ «Үбгэд хүгшэд үргэмжөөрөө» гэһэн бэшэгээр, үшөө тиихэдэ түрэ наадан тухай асуудалнуудаар хөөрэлдөөн болоно.

Үбгэд, хүгшэд—
Үргэмжын һайгаар,
Үри хүүгэд —
Һургаалай һайгаар,—

гэһэн үгэ тон зүб. Бидэ—наһатай болоходоо ябаһан зон хадаа энээниие бэе дээрээ үзэнэ, харана гээшэбди. Энэ талаар манай мэдээжэ багша, поэт, Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев тон зүб бэшэнэ даа.

Тиихэдэ түрэ хуримай асуудал мүн лэ зүбөөр табигдана. Би өөрөө олоной эсэгэ хүнби. Дүрбэн хүбүү айл болгоһон байнаб. Түрэ үнгэргэлгын хэды шэнээн харюусалгатай, харин хэрэг байһые нигэ лэ бэеэрээ дабажа гараһан хадаа һайса мэдэрээ бэзээб.

Хадаг табилга тухай нүхэд элдэбээр һанамжалдаг. Энэмнай үндэһэн буряад ёһо заншал ха юм даа. Зарим нютагуудта энэ заншалые наряар сахин баримталдаг байна. Гэхэ зуура басагыень бэри болгожо абаха гэжэ байһан хүн нютагай ёһо заншалые, бэриингээ түрэлхидые хүндэлжэ, тэрэ ёһо руунь болохо гэжэ оролдохо зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, энэмнай ямаршье хорюулда, шүүмжэлэлдэ дабагдахагүй юумэн ха юм.

Зүгөөр айл болохоёо байһан залуушуулай түрэлхид хоорондоо һайн үгэеэ ололсожо, басаганай хуримые, хүбүүнэй түрые хара архидалган болгонгүй, энэ найр наадаяа ёһотой һайханаар, айл болоһон хоёройнгоо наһаараа мартангүй һанажа ябахаар лэ үнгэргэхэ гэжэ оролдохо зэргэтэй.

Советскэ Союзай аха дүү Вьетнам орондо ошожо, хэдэн жэл хүдэлһэн нэгэ хүнэй тэндэхи түрэ тухай хөөрэжэ байхые шагнаа һэм: «Түрэдэ жаран хүн суглараа. Эдихэ юумэн элбэг, газарай, огородой эдеэгээр элдэб хоол түхеэрхэдээ, бэрхэшүүл байна. Харин ууха юумэниинь гэхэдэ, барайгараар нэрэһэн гурбан шэл архи. Хурабшын зэргэ хундагануудаар булта ёһолжо, ама хүреэд лэ, хүхижэ, дуу дуулаха, хатарха гээшыень лана гээбта! Юрэдөөл, тиимээр түрэ хэжэ шададаг һаа, гоёл һэн даа...»

Харин бидэ ядадагбибди?

Адагынь арбан хайрсаг сагаан архи, үшөө элдэб жэмэсэй «хуурай-нойтон» архинууд, заатагүй шампанскануud абтадаг бэшэ гү? Түрэ үнгэргэжэ байһан эхэ, эсэгэнэр айлшадаа хүндэлжэ, аргагүй болохо ёһотой ааб даа. Гэбэшье зарим нүхэд үлүүсэ баалажа, хашажа байгаад, худанартаа архи уулгажа, унагааха гэһэн юм шэнги оролдодог лэ! Үнгэрхэдөө, залуушуулые баалажа, архи уулгадаг ушарые харагшаб. Тиигээд наншалдаан, шууяан болоно аа гү гэжэ һанаагаа зобохо, жэхыхэ—юунэйхи гээшэб?

Ууха гэһэн архи юм даа,
Ушарха гэһэн нүхэр юм даа.
Татаха гэһэн тамхин юм даа,
Таалаха гэһэн нүхэр юм даа,—

гэжэ байжа залуушуулай түрэ дээрэ ерээд, нэгэ худагы эхэнэрэй һогтошоод, амаргүйгөөр замбууржа, самнажа байхые харахада, балайшье гоё бэшэ байгаа һэн. «Юумэн гээшэ хэм хэмжүүр соогоо байха ёһотой юм. Хүн ахатай, дэгэл захатай. Залууһаа һургаалгүйгөөр ябаал һаа, саашадаашье тэрээнһээ зайлахагүй»,—гэжэ минии эсэгэ хэлэжэ һуудаг һэн. Тон зүб хэлэдэг байгаа гэжэ наһатай болохо бүреэ ойлгожо ябагшаб. Залууһаал муугаар бэеэ абажа ябаһан хүнүүд лэ муу харгыда орохоёо ядахагүй. Тиимэл хүйхэршүүл залуу айлай түрэ наран дээрэ шууяа гаргахаяа ядадаггүй. Үнгэрхэдөө, уряалгүйгөөр ерээд, хэнһээшье ехээр архи уухал. Теэд архиие аминайнгаа хара хэрэг болгоһон хүндэ хэнэй үгэһэн һэшхэл байха бэлэй, миинтэ уулгые бэдэржэ ябаал гүбэ. Мүнөө тэдээн тушаа хөөрэлдөө дэлгэһэнэйшье хэрэг үгы хаш даа.

Юрэдөөл, түрэдэ ерэһэн зон хүхихэ зэргэтэй, һайхан дуугаа ханхинуулха, гоё еохор наадаяа хатарха. Үгышье һаа, вальс, мүнөөнэй ритмтэй хатар юундэ наадажа болохогүй юм? Зүгөөр мүнөөнэй хатарнууд лэ өөрын дүримтэй, гоёор хатараа һаа, гоёл байһан байха.

Гэхэ зуура түрэ наадан дээрэ бэеэ зүбөөр абажа ябаха гээшэ хэн хэнэйшье сахиха ёһотой гурим, заншал ха юм. Нэгэтэ Хара далайн эрьедэ амархадаа, нэгэ грузин нүхэртэй танилсаа һэнби. Түрэл арадайнгаа түүхэ домогые, ёһо заншалые жэншэдгүй һайн мэдэхэ хүн байгаа һэн. Тэрээнтэй олон үдэр соо хамта байрлахадаа, нилээн хөөрэлдөө һэн бэзэбди. Грузинуудай национальна омогорхол гээшэ тон хурсаар хүмүүжэнхэй юм ха юм гэжэ ойлгоо бэлэйб. Хаанашье ябаа һаа, орон нютагайнгаа, арадайнгаа нэрые дээрэ үргэжэ ябаха гээшэ тон һайшаалтай. Гадна нютаг нуга соогоо ябахадаа, эхэ эсэгынгээ, уг гарбалайнгаа, өөрынгөө нэрые дээрэ үргэхэ гэжэ аһан оролдохо шухала. Грузин улад гээшэ түрэ хуримые баянаар үнгэргэдэг, бэлэгсэлэг ехээр үгэлсэдэг-абалсадаг юм, архи баалаха гээшэ заатагүй сахигдаха ёһотой заншал, зүгөөр грузин хүл хэршье һогтоо һаа, мэдэрэлээ алдахагүй, бэеэ шангаар барижа шадаха зэргэтэй. Өөрынгөө хүлөөр ябажа, гэртээ хүрэнгүй, харгыдаа гү, али түрын стол доро (бүришье доройтоһон хэрэг!) унашоо һаа, наһан соогоо өөдэлхөө болитороо нэрээ хухарха, уеын үедэ хэлсүүлхэ, үри саданарайнгаа нэрые гутааха юм гэжэ танилсааша нүхэрни хөөрөө агша һэн.

Сэхыень хэлэхэдэ, урдандаа буряадуудшье иимэ ушарта бэеэ наряар абажа ябадаг, үри бэенэрээ тиимээр һургадаг, хүмүүжүүлдэг байһан гэжэ мэдээжэ. Энээнһээ уламжалан, «нэрээ хухаранхаар, яһаа хухара», «нэгэндээ нэтэрһэн эрэ муухай, нэхыгээ хахархай эхэнэр муухай» гэһэн оньһон сэсэн үгэнүүдшье мүндэлһэн байгаа бэзэ.

Яабашье, угсаата зонойнгоо, орон нютагайнгаа, наагуур абажа хэлэбэл, совет хүнэй нэрэ хүндые ариг сэбэрээр абажа ябахаар үри бэеэ һургажа, хүмүүжүүлжэ байха гээшэ бүхы түрэлхидэй уялга бшуу даа. Энэ уялгаһаа хэншье хэниешье сүлөөлөөгүй! Энээнииел бү мартая.

Түрэ хурим, зан заншал тухай хөөрэлдөөн болоходоо, нилээн һонин, олондо туһатай байха гэжэ һанагдадаг. Зүгөөр иимэ хөөрэлдөөнүүд хии һомонууд болонгүй, ниитын дэмжэлгэдэ хүртэдэг һаа, һайн ха бэлэй гэжэ һанахаар байна. Энэ талаар партиина, комсомолой, профсоюзай организацинууд, нютагай Советүүд, арадай депутадууд эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа, хэблэлэй үгые зүбшэн хэлсэжэ, олоной һанамжые тодоруулха аргатай. Статьянууд соо хэлэгдэһэн тон зүйтэй һанамжануудые нютаг нютагтаа бодото дээрэнь бэелүүлхэдэ яанаб?

С. ЦЫЖИБОН,
пенсионер.

УРАН ЗУРАГТА МҮНХЭЛЭГДӨӨ

«Россин уран зураашад— БАМ-да» гэжэ нэрлэгдэһэн выставкын Шэтэдэ дэлгээгдэһээр хоёр долоон хоног үнгэрбэ. Хотын харагшадай халуун һонирхолые үүсхэжэ байһан энэ выставкэ тухай хөөрэжэ үгэхыень искусство шэнжэлэлгын эрдэмэй кандидат И. И. СОКТОЕВАЕ манай газетын корреспондент Б. ДАМБАРИНЧИНОВА гуйһан байна. Хөөрэлдөөень уншагшадай анхаралда дурадханабди.

— Инесса Ильинична, выставкын нээгдэһэн тухай хэдэхэн үгөөр...

— Октябриин 25-да выставкые нээлгын баяр ёһолол үнгэрөө. Россин Федерациин уран зураашадай Холбооной правлениин секретарь, РСФСР-эй Уран Зурагай Академиин член-корреспондент Афанасий Осипов, РСФСР-эй соёлой министерствын дэргэдэхи уран зурагай искусствын эмхи зургаануудай управлениин ахамад эксперт И. Б. Порто, РСФСР-эй Уран зураашадай Холбооной Правлениин референт М. В. Хабарова, соёлой талаар Шэтын областной управлениин начальник В. К. Тимофеев болон бусад харюусалгата нүхэд тэндэ байлсаа. Выставкые нээлгэдэ иимэ ехэ анхаралай хандуулагдаһаниинь гайхалгүй. XX зуун жэлэй агуу ехэ барилгада зорюулагдаһан энэ выставкэдэ аяар 800-гаад автор 2 мянган шахуу бүтээлээ дурадхаһан байна бшуу. Тэдэнэй дунда уран зурагай искусствын бүхы жанрнуудаар урлагдаһан бүтээлнүүд бии. Тодорхойлбол, уһан, тоһон шэрээр бүтээгдэһэн зурагууд, графическа хуудаһанууд, гоо урлалай зүйлнүүд, бага хэмжээнэй скульптуранууд, керамическа бүтээлнүүд... Юрэдөөл, искусствада дуратайшуулай нюдэ хужарлуулмаар юумэн тэндэ элбэг.

— Али хизаар нютагуудай, хэд уран зураашад выставкэдэ бүтээлнүүдээ дурадханаб! Эрхимэй эрхим бүтээлнүүд шэлэгдэн абтаа ёһотой...

— Тиингүй яахаб. Юрэнхыдөө, бүхэроссин выставкэдэ бүтээлээ табиха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ юм. Харин энэмнай тусгаар хэмжээнэй выставкэ гэжэ дээрэ хэлэгдээ һэмнай. Теэд һанаадшье үзыт! СССР-эй Уран зурагай Академиин бодото гэшүүн, СССР-эй арадай уран зураашa, ССР-эй Союзай Гүрэнэй шангай лауреат Юрий Кугач, СССР-эй арадай уран зураашад, мүн лэ академигууд, аха дүү Алексей ба Сергей Ткачевууд — иимэ зон выставкэдэ хабаадана ха юм. Тиихэдэ Москва, Ленинград, Владимир, Новосибирск, Омск, Тюмень, Владивосток, Благовещенск мэтын хотонуудһаа хэды олон бэрхэ зураашад тиишэ бүтээлнүүдээ эльгээгээб!..

— Манай зураашад республикаяа хэр түлөөлбэ гээшэб! Һонин-һонин ямар бүтээлнүүд выставкэдэ шэлэгдээб!

— Буряадай Уран зураашадай холбооной Правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй арадай уран зураашa Даша-Нима Дугаровай «Северобайкальск, 1982 оной намар», «БАМ. Дабаанай тоннель. Халаан» гэһэн ехэнүүд хоёр захатые, РСФСР-эй арадай уран зураашa Александр Казанскиин «Байгал. Элһэтэ тохой» гэһэн пейзажые, «Ажалай Улаан Тугай орденой кавалер В. Воронинои дүрэ зурагые» эндэ нэн түрүүн нэрлэхээр. Тиихэдэ Советскэ Союзай Герой, РСФСР-эй габьяата уран зураашa Георгий Москалевой «БАМ-ай эхин», Буряадай АССР-эй габьяата уран зураашa Алла Цыбиковагай «Ехэ натюрморт», «Гоуджекит», Лев Лабогай «Сергей Подберезкиной дүрэ зураг», Валентин Архиповай «БАМ-ай залуу наһан» — эдэ зурагууд выставкын каталогто абаһаар оруулагдаһан байна. Графическа зохёолнууд яһала олоор эльгээгдээ. РСФСР-эй арадай зураашa А. Н. Сахаровскаягай, республикымнай габьяата уран зураашa И. И. Стариковай, залуу бэлигтэн Б. Т. Тайсаевай литографинуудтай харагшад танилсана.

— Ондоо жанрнуудай ямар зүйлнүүд абаашагдааб! Үндэһэн искусствын бүтээлнүүд тухай хэлээдүй байна хат...

— Мүнгөөр урлагдаһан зүйлнүүдшье, гобеленүүдшье манай эндэһээ выставкэдэ абаашагдаагүй. Энэнь тон харамтай гэжэ һананаб. Бага хэмжээнэй модон скульптурануудые республикымнай арадай уран зураашa Геннадий Васильев Валерий Доржиев хоёр дурадхаа. Керамистнуудай дундаһаа Валентин Базаров тус выставкэдэ хабаадалсаа.

АХА ДҮҮГЭЙ ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙ БҮЛЭ СОО

Алтайн поэт Эзендей Тоюшев

Хадата-Алтайн автономито областьһоо поэт Эзендей Тоюшев һаяхан манай республикада айлшалаа. Тиихэдээ Буряадай уран зохёолшодой холбоондо, манай газетын редакцида хүрэһэн байна.

Эзендей Тоюшев хадаа Хадата-Алтайн автономито областиин Онгудайн аймагай Кюзюр нютагта 1938 ондо түрөө. Горно-Алтайскда үндэһэн дунда һургуули дүүргээд, Э. Тоюшев Горно-Алтайскда пединститут дүүргэжэ, ород хэлэнэй ба литературын, алтай хэлэнэй ба литературын багша болоо. Областной радио-дамжуулгын комитедтэ корреспондентээр, Улаганай райсоведэй гүйсэдкомой гэгээрэлэй таһагай инспектораар, ВЛКСМ-эй райкомой секретаряар хүдэлһэн байна. Мүнөө «Алтайдын Чолмон» газетын соёлой, искусствын ба ажаһуудалай таһагые даагшаар хүдэлнэ.

Э. Тоюшев — арбаад номой автор. Тэрэнэй шүлэгүүд газетэдэ, журналнуудта ходо гаража байдаг юм.

ЭХЫН ЗАХЯА

Эсэгэшни замдаа зэһэнхэй,
Эрэ хүн болоо хадаа
Эсэгынгээ мүрөөр
мүшхэнгүй,
Энэ дэлхэйдээ өөрынхиеэ
олоорой.
Эсэгэшни өөрынгөө
ажалтай,
Эсээ, сусаашье һаа,
сухарихагүй.

Айлһаа хада хүрэтэр,
Айнгүй зоригтой яба.
Шулуунһаа шулуунда
һүрэн,
Шугы шэрэнгиие нэбтэлэн,
Өөрынгөө гаргаһан
зүргөөр
Өөрөөл урагшаа таблярай.

Шарахан аматай
дальбараае,
Шандаганай хүбүү,
инзага
Шадаал һаа, бү дайраарай.
Хушын мүшэрые эгтээ
Хухалһанай хэрэг
байхагүй.

Шоргоолзоной бутые бү
дэбһэ!
Нютаг нутаараа алхалжа,
Нюрганайш хүдэр
болоходо,
Аяар холые зориһон
Аянда шамайгаа
үдэшэнхэй,
Хүлэгэй жолоо барюулжа,
Хүбүүндээ үреэлээ
хэлэхэб.

ХАРГЫНУУД

Сэсэгтэй ногоон хибэс мэтэ,
Сэгээн тэнгэри шүхэр мэтэ —
Сэнхир алас руу зурыиа харгы.
Харанаб, харанаб нюдэеэ шалаан,
Харгы мухарданагүй хадаар, талаар—
Хаанаш хүрэтэр хүтэлдэг харгы.
Олон хүниие хахасуулна харгынууд,
Олон зүрхые уулзуулна харгынууд...
Оршолонто дэлхэйн тэмсэлдэ дуудаал.
Энэл харгыгаар эсэгэмни ошоо һэн,
Эсэгымни мордоһон эмниг сошоо һэн,—
Эшхэрһэн һомоной тэһэрээн дуулдаа...
Олые абаашаһан харгы руу шэртэнэб ..
Одоо эсэгэмни ерэхэнь гээд шиидэнэб,
Олон жэлдэ хүлеэнэб эсэгээ.
Үнгэрэн ошоһон жэлнүүдые тоолоноб,
Үлхөөтэй һубһан мэтээр тоолоноб...
Үндыһэн хүбүүниинь хүлеэжэ
эсэнэгүйл!

Хэдышье хүлеэ—эсэгэмни бусахагүй,
Хэтын хэтэдэ тэндэһээ бусахагүй —
Хэрзэгы дайсадые сохилсон мүнхэрөө.

Дайсадые сохиһон газарта хээрэ,
Дайнай харгынуудай бэлшэр дээрэ
Дайнай баатарнуудые хүшөөнүүд
мүнхэлөө!

АЛТАЙМНИ ХҮНҮҮД

Мүльһэн дуулгата һарьдагууд дээгүүр
Наранай халтираад бууһан газарта
Үүлэ хадхаад, шобхо үзүүрээрээ,
Үни галабай хушанууд зогсоно.

Үндэр сэхэ гамаараа эблэрһэн
Үнэн хүнүүд тэндэ ажаһуудаг.
Түүдэгэйнь хэлэнүүд һүниин
тэнгэриһээ
Түүжэ, мүшэды долёон алдадаг.

Хадын агаараар ходол амилжа,
Сэгээн хүйтэндэ дадаихай агша.
Хаа-яахан зурагас гэжэ
Харгыень сахилгаан отологшо.

Үргэн далбагар нюур шарайнь
Үбэл, хабарай жабарта хүрилэнхэй.
Дуугай харасань шэмэрүүн арай,
Буугай даряар альгадынь анхиланхай.

Тодхор, зэболон яһала үзэбэшье,
Уйдхар, сүхэрэлдэ абтангүй,
Хани нүхэсэлдөөл түшэглэжэ,
Бэедээ найдажа гарасалдаа.

Христостошье магомедтэшье —
Ямаршье бурханда мүргэнгүй,
Хэдэн зуун жэлнүүдые ото
Тэсэжэ гараа гэжэ мэдэ.

Улаан нюураараа үхэлтэй уулзахадаа,
Ухаа алдадаггүй, сүхинжэ хүхэрдэггүй.
Мүнхэ, үхэлгүй наһандаа
Мүноошье болотор этигэһэн зандаа.

Мүльһэн дуулгата һарьдагууд дээгүүр
Наранай халтираад бууһан газарта
Үни галабай хушанууд мэтэ
Үндэр һайхан улад ажаһуудаг.

Ц. ДОНДОГОЙ
оршуулба.

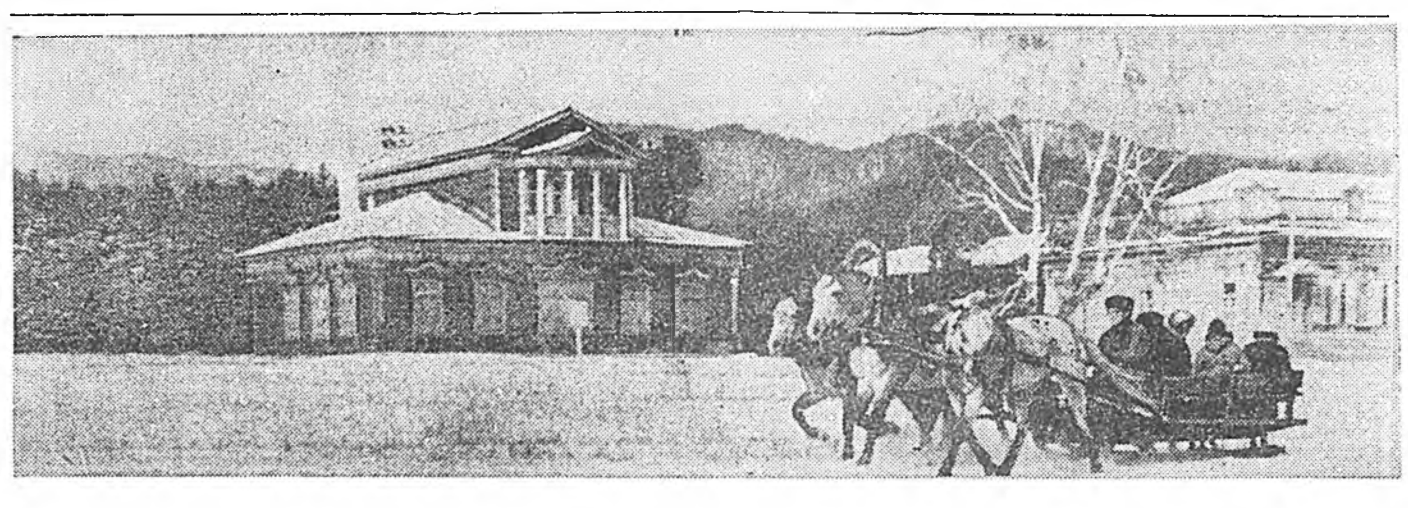

Хүбэнэг саһан
Хүл доромнай
бутарна,
Хүнэй мүрнүүд
иишээш, тиишээш
тарана.
Наранай элшэ
арайл һулаар сасарна.
Намдуу аалин...
Нахид руу харгы
матарна.
Агтабшын сасаг
алиш тээшэнь
намируулан,
Аргамаг хүлэгүүдые
хашабаадаа оруулан,
Хара үглөөнһөө
жабар һүрии
хатаруулха,
Хабыень мэдүүлэн,
хазаар һайсахан
даруулха,
Үбэлэй үдэрэй
һонор агаар һорохо,
Үетэн нүхэдэй
һонин зугаа соносохо —
Энэ наһанайм
эгээн дээдын талаан,
Эрмэлзэл түгэс
дабшан ябахын
дэмбэрэл...
Хайшааш хара —
сагаан саһан таляан,
Хайшааш шэртэ —
сагаан мүнгэн гэрэл!

П. БУРМАКИНАЙ
фотоэтюд.
А. ЖАЛСАНОВАЙ
шүлэг.

Будамшуу

ГУБШУУРДАЖА БАЙҺААР ГҮЛЬМЭДЭ БАРИГДАБАД

Минтайн далан миинтэ шахуу — зэд хашарһанай сэнтэй агша. Харин мүнгэлиг хашарһатаи омоли загаһан омоітойгоор һүүлээ шарбахадаа, улаан шарбуунсын ялада хулгайша агнуушадые унагаажархидаг гээшэ.

—Ха! Һирагүй зариман баригдаа юм аабза, харин бидэнэр гэнэдэ унахаар зон бэшэбди! — гэһэн бээрхүүшүүл мэхэ гохотой, мушхуу зүргөөр мүлхижэ, хорюулта агнууридa гарана ха юм.

Улаан дэбтэртэ тэмдэглэгдэһэн ан гүрөөһэ болон хорхой шумуулые хомхойгоор алан хюдаха үзэгдэлнүүд ушарһаар. Хуулиин ёһоор хоригдоһон агнууриин гуримые бүдүүлигээр эбдэгшэд Сэлэнгын райондошье бии юм байна.

— Һаланаар сэбэрлэгдэһэн һаглагар үдэтэй «мохер» гэлсэдэг нугаһа магазинһаа худалдажа абанхаар, Галуута-Нуур хүрэжэ, галуу олзоборилоогүйшье һаа, загаһыень губшуурдахада яалай, — гэлсэһэн хүйхэрнүүд багажа зэбсэгээ багаж соогоо баглажа нюугаад, аяар холоһоошье автомашинаар табилуулдаг болонхой.

«Нэгэтэ һуни гэнтэ...» —гээд лэ детектив эхилдэг ха юм даа. Намарай нэгэ һуни браконьернүүдые дабхар агнажа, Галуута-Нуурай эрьеэр ябабабди. Һуниин тэнһээ үнгэржэ байхада, Цагаан-Голой адагта «ЗИЛ-130» түхэлэй ашаанай автомашина обёорогдобо.

— Зогсогты! — гэһэн захиралтые обёороогүйшэ болоод, тэмдэг фаараа унтараажа, тэмгэ харанхы руу гүйлгэлдэн хоргодошобо. Болдогтой, намагтай харгыгаар хойноһоонь табилуулжа, амадан хүсэхэдэмнай, дүрбэн һүүдэр машинаһаа халба һүрэжэ, харанхын дүрбэн зүг, найман зубхис руу мүлхилдэшэбэ. Кузов соонь найман мэшээг омоли загаһан мүнэһэлэгдэнхэй, һарын толондо мүнгэлиг хашарһаараа миралзажа байба. Аяар 908 «һүүл» гэхэ гү, али ялын хэмжээгээр 9 мянга 80 түхэригэй омоли эдэ хулгайшад бардаад, Улаан-Үдэеэ бусажа ябаа ха юм.

Забхайрһан эдэ загаһашадтай уданшьегүй нюур нюураараа танилсабабди. ВСЖД-гэй Улаан-Үдын түмэр замай станциин сэрэгэй харуулай политчастиин начальнигай орлогшо Л. Г. Олейников, энэ албанай начальнигай орлогшын тушаалые ээлэгшэ В. В. Темников, мүн энэл албанай 3-дахи отрядай начальнигай орлогшын тушаалые ээлжэ байһан Г. Ш. Гафаров, жолоошон И. Е. Дерябин гэгшэд балшыса баригдаад, тус тустаа 2270 түхэриг яла түлэхэ баатай болобо. «Килограммай 50 мүнгэтэ минтайн дала эдижэ, һэшхэл амар һууха бэлэйбди», — гэлсэн, һаншаг, шэлээ маажаһаар бусабад . Арадай зөөриие аршалан хамгаалха албатай байһан энэ браконьернүүдэй ябадалда бодото сэгнэлтэ ВСЖД-гэй Улаан-Үдын станциин, парткомой, коллектив үгэхэ ёһотой гэжэ һанагдана.

Гастролер - браконьернүүдые нютагтаа урижа, шэлтэй харыень шэлээгээд, залууршa-газаршад болоһон Галуута-Нуур тосхоной эсэгэ, хүбүүн Дашиевтан, хүрьгэн Балданов болон Митрофанов гэгшэд зэмээ мүн лэ амсаба. А. Дашиев гээшэнь түмэр замай Галуута-Нуурай станцида нимгэншье һаа, портфельтэй тушаалтан юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, энэ тосхонойхид илангаяа «эдэбхи үүсхэлтэйгээр» нуурай баялигые дээрмэдэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Түмэр замай эндэхи дистанциин электрик С. Шангин, депогой машинистын туһалагша И. Аксенов гэгшэдэй угаа нэтэрүү байһаниинь гайхалтай. Үглөөгүүр тэдэнэр 156 омолитой баригдаа юм. Хулгайлһан загаһыень буляажа абаад, яла түлүүлхэ протокол табяад, бидэнэр «голдонь хүрэбэбди» гэжэ һананхай саашаа ябабабди. Харин үдэ багаар бусажа ерэхэдэмнай, мүнөөхил хүйхэрнүүднай тэрэл газартаа омоли агнажал байбад. Эрэлхэг браконьернүүдэй мэшээг соо үшөө 108 загаһан олдобо. Хашарха янзагүй, хашарһанда дуратайшуулай бүхы зэмсэгые буляагаад, уһанай эрьеһээ туужа, намнабабди. Гэдэргээ хараһаар, шуһөө залгиһаар, «галди шамай» гэһээр галгиба. Тээ холохоно ошоод, үһэрилдэн:

— Үһөөгөө нэхэжэ, үшөө олоор бидэнэр омоли баряад, ялын гаргашые бусаахабди!— гэжэ занаба.

Эсэргүүгээр носолдохо браконьернүүд мүн ушарна. Аха дүү Брянскитан 107 омоли буляалгахагүй хэбэртэйгээр милициин хүдэлмэришэндэ добтолбол даа. Олон лэ хадаа диилэжэ, хулгайнь олзые буляагаад, протокол соо бүдүүлиг аашыень тэмдэглэбэбди.

Хорюултай загаһаар хорхойгоо дараха хомхойшуул заримандаа үхибүүдээ, һамгадаа хулгайн агнуурида эльгээдэг байһаниинь гайхалтай. Эшэгүүригүй эхэнэрнүүдтэй, хуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдтэй тэмсэхэеэ аягүйрхэхэ гэһэн гэнэн мэхэтэйгээр иимэ бузар зүдэр хэрэгтэ хабаадуулна гэжэ һананабди. Галуута-Нуурай поссоведэйхид энээн тушаа тобшолол хэхэ ёһотой.

Үшөө нэгэ иимэ гайхалтай үзэгдэлтэй ушарбабди. Хүдэлмэриин сагай түлэг дунда жара-далан хүн жараахай-иваси, минтайн даланда нэмэри болгон, омоли-деликатес амталха дуратайгаар Гусиноозерско ГРЭС-эй хажуудахи уһанай эрьедэ үймэжэ байба. Гүльмэ болон һэрээ-жадаар зэбсэгжэһэн эдэ хүдэлмэришэд дүтэлһэн автомашина хараһаар, гүйдэл дундань зэбсэгээ хаяжа, ГРЭС-эй хорёо хашаа дээгүүр абариһаар, хоргодон нюугдашаба. Барандаа шахуу ажалайнгаа тусхай хубсаһаар харагдаа. Хүдэлмэриһөө зугадаад, загаһа агнажа байгаа хэбэртэй. Уһанай эрьедэ омоли эндэ тэндэ хэбтэбэ.

Уголовно хори шахуу хэрэг хорюулай гуримые эбдэһэн ушарнуудые гэршэлнэ. Гушаад мянган түхэригэй яла гурбан һарын туршада Галуута Нуур шадар хулгайгаар загаһа олзоборилһон зондо тохогдобо.

Жэжэ клеткэтэй үргэн ехэ гүльмэ табихада, халтируухай гутаарай жараахайшье мултаржа арилдаггүй агша. Иимэ гуримаар олониитын хурса нюдэтэ харуулай «губшуур» хэрэглэжэ, сурхайһаа хомхой хулгайшадые барижа бараха тэмсэл үргэдхэел.

Б. Б. НЕХУРОВ

Республикын педагогич... олониитэ хүндэ гэгээрэлдэ... бо. РСФСР-эй Гэгээрэлэй ... нистерствын Национальна ... гуулинуудай эрдэм-шэнжэ... институдай Буряадай ф... лай эрдэмтэ хүдэлмэри... 1943 онһоо КПСС-эй гэ... тусхайта пенсионер, Эсэгэ... ноо хамгаалгын Агууехэ... най болон ажалай вете... Будда Бажеевич Нехуров... наһандаа гэнтын аюулһаа... ложо, наһа бараба.

Будда Бажеевич Нехуров... хүүгэй областиин Алайрай... оной Зоны тосхондо 1920 о... августын 26-да үгытэй ... шанай бүлэ соо түрөө. Тэрэ бүхы ами наһаа ... гэгээрэлэй хэрэгтэ зорюу... намтартай. Улаан-Үдын ... шанарай училищи дүүргэ... удаа Баргажанай районо... янголой хүсэд бэшэ д... һургуулида эгээн түрүүн... шалжа эхилһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаал... Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ... мец-фашис булимтаргша... болоһон байлдаануудта Б. Нехуров эдэбхитэйгээр ... даа. Дайшалхы замынь С... линградһаа эхилээд, Б... хүрэһэн юм. Тиихэдэ Б... Бажеевич отделениин ко... дирай, 23-дахи гвардейска... визиин политотделэй на... нигай туһалагшын тушаа... дые ээлжэ ябаа.

1946 ондо армиһаа табигд... Б. Б. Нехуров Эрхүүгэй ... шанарай институт түгэс... удаань республикын хэдэн... гуулинуудай директорээр... гээрэлэй министерствын ... спектороор, Хурамхаанай ... лон Сэлэнгын райгүйсэдкомо... дай арадай гэгээрэлэй т... гуудые даагшаар ажаллаа. Б... да Бажеевич 1955 ондо Б... ряадай Д. Банзаровай на... жэтэ гүрэнэй багшанарай ... ститудые эрхим сэгн... гээр заочноор дүүргэ... 1975 онһоо мүнөө б... РСФСР-эй Гэгээрэлэй ... стерствын Национальна ... линуудай эрдэм-шэнжэлг... ститудай Буряадай фили... хүдэлөө.

Хаанашье ажаллахадаа, Б... да Бажеевич эмхидхэлы... лиг шадабаритайгаа, гү... эрдэм мэдэсэтэйгээ, ... номгон зантайгаа, ажалша... хэеэ, сэхэ сэбэрээ харуу... байгаа. Б. Б. Нехуровай ... эрдэмтэ шэнжэлгэнүүдэй ... публикын хэлэ, бэшэг ... багшанарта ехэ аша тус... байһаниинь баримта болон...

Б. Б. Нехуров ниитын ... байдалда эдэбхитэйгээр ... баадаа. Тэрэ КПСС-эй Х... хаанай ба Сэлэнгын райко... дай гэшүүнээр, райсовет... депутадаар нэгэнтэ ... һунгагдаа. РСФСР-эй Педа... гическа бүлгэмэй байгуу... даһаа хойшо тэрэнэй Б... дай таһагай президиумэй ... шүүнээр һунгагдаа.

Дайшалхы баатаршалга... олон жэлдэ үнэн сэхээ... шын ажал эрхилһэнэйнгэ... лөө Будда Бажеевич ... Одоной, Эсэгэ ороноо ... гаалгын дайнай хоёрдох... тын орденуудаар, дайш... олон медальнуудаар, ... дай гэгээрэлэй отличник... һэн тэмдэгээр шагнагд... байна. Тэрэ РСФСР-эй Б... ряадай АССР-эй һургуули... дай габьяата багшын ... нэрэ зэргэдэ хүртэһэн ...

Партиин хэрэгтэ үнэн ... хүн зондо налгайгаар, ... ёһоор хододоо хандадаг, ... той интеллигент Будда Б... евич Нехуровай гэрэлтэ ... расхаал тэрэниие мэдэх... нүүдэй ухаан сэдьхэлд... тэдээ мүнхэ байхал.

БҮЛЭГ НҮХЭДЫН...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда КПСС-... эй ЦК-гай Политбюродо... сэбтэ табан жэлые эрхим... наар түгэсхэхэ, эконом... эршэ түгэс хүгжэлтые ... хаха»—нүхэр К. У. Черненко... хэлэһэн үгэ.

Хоердохи хуудаһанда, ... жэлгэ—шанга шалгалта. ... мэ дээгүүр аялга ... на»—С. Чайкинагай ...

Гурбадахи хуудаһанда ... дөөгэй техническэ һурал... шиидхэгдээгүй асуудал... «Үхибүүдые ажабайдалда ... гана»—Л. Артемьевагай ...

Дүрбэдэхи хуудаһанда ... шүлэгэй долгиндо поэт Г. ... митовэй шүлэгүүд. Эрэлхэ... ригой хэшээлнүүд.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-74-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-03639. Заказ № 264. Индекс 04649.